

„În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele“

Liviu Rebreanu

CUIBUL VISURILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XXV Nr. 5 (145) *** DECEMBRIE 2021 *** 12 PAGINI ***

Istorie

Maieru și măierenii în presa anilor 1871-1939

Din periodicul *Federațiunea*, octombrie 1871, aflăm că s-a scos la concurs „postulu de invetatoriu comunale confesionalu d'in comun'a Maieru, in districtulu Nasaudu, prin dimissiunarea fostului invetatoriu Vasiliu Popu”. Anunțul este dat de „Basiliu Grozescu (n.n. Groze), Parochu gr. Cat., presedinte alu Senat. Scol. Com. confes.”

*

Tribuna, ce apărea la Arad, din iunie 1905 (nr. 118), prezintă o „Dare de seamă și mulțămîță publică”, scrisă de învățătorul Ion Barna, în care, printre altele, nota că „tinerimea din Maieru a aranșat în 19 iunie (...) o producțiune teatrală, urmată de dans în favorul Reuniunii române de lectură din Maieru”; din Maieru au contribuit cu sume cuprinse între 2 coroane și 60 de bani următorii: Dănilă Sânjoan, Petru Ilieșiu, Lazăr Avram, Alexandru Avram, Alexandru Jarda, Gregoriu Ilieșiu, Ioan Sângeorzan, d-ra Viorica Pop. În total, s-au încasat 141 de coroane, valoare austriacă.

*

Foaia poporului din 1905 (an. XIII, nr. 12) scrie despre o crimă abominabilă în familia de armeni Garabeth, din Sângeorgiul român. În această gazetă se amintește că în urmă cu 50 de ani mai multe familii de armeni s-au așezat „în Rodna-veche, Maieru etc., care au săvârșit fapte frumoase”.

*

Din *Foaia poporului* din 1906 (nr. 42), proprietar, editor și redactor responsabil Silvestru Moldovan, aflăm că „Victoria Partene și Ion Barna, învățător, s-au cununat în biserica gr. cat. din Maieru în data de 28 octombrie 1906 (...) la 4 oare p. m.”.

*

Din *Tribuna*, din 29 octombrie 1908, aflăm că s-au convocat „Adunări populare în comitatul Bistrița”. Din cele 8 centre, al șaptelea urma să se țină „în comuna Sângeorgiu-român și Maieru”; anunțul este dat de dr. G. Tripon și dr. V. Onișor.

*

Foaia poporului din 1909 (an. XVII, nr. 42) citează un anunț din *Gazeta Bistriței* prin care Comitetul comunal din Maieru a decis să schimbe școala confesională în școală de stat, iar învățătorii să fie „totdeauna români, iar religia să fie asigurată în limba română”. Din păcate, statul maghiar a hotărât să aibă „învățător ungar și religie în limba maghiară”.

*

Din *Tribuna* (an. XIV, nr. 72, din 26 aprilie 1910) aflăm că „intelighența română din Maieru invită la reprezentația teatrală, care se va da în sala mare a școlii comunale, Luni în 2 Maiu 1910, în favorul organizării unui maial pentru copiii de școală”; programul cuprindea:

„1. *Țiganul și sfinții*, anecdotă de Th. D. Speranță, predată de Fabiu Sânjoan.

2. *Pălăria ceasornicarului*, comedie într'un act de Mdm. Emile de Girardin.

3. *Povestea despre Ivan Turbincă* de Ion Creangă, predată de Dănilă Sânjoan.

4. *Așa a fost să fie*, piesă populară într'un act de Alex. Țintariu”.

*

În *Tribuna* din 18 octombrie 1911, la rubrica *Cronică școlară*, este tipărită o invitație a *Reuniunii învățătorilor greco-catolici, Mariana*, în care este dat programul *Adunării generale* ce urma să aibă loc la Maieru în 29 și 30 octombrie 1911; din cele șase puncte, ne-a atras atenția punctul 4 ce prevedea *Lecțiuni practice de câte o jumătate de oră*, după cum urmează:

„a. *Tractarea numărului 3* cu elevii cl. I, prin Demetru Boșca jun. inv. gr. cat. În Maieru;

b. *Descompunerea apei cu ajutorul electricității* cu elevii cl. V-VI, prin Ion Barna, inv. gr. cat. tot acolo”. La punctul 7, *Cetirea dizertațiunilor*, alături de alți învățători din comunele județului, apare și Elizău Dărăban, din Maieru, cu *Instrucția în serviciul formării caracterului*. Cel care s-a ocupat de cazarea invitaților a fost învățătorul Ion Barna.

*

Un articol intitulat *Cercul cultural din Maieru*, din *Gazeta Bistriței*, din 28 martie 1929, (an. IX, nr. 7), semnat cu pseudonimul *Iob*, informa publicul că în 17 februarie 1929, „învățătorii înglobați în cercul cultural de sub presiunea D-lui director Nicolae Mureșan, au ținut o ședință în frunțașă comună Maieru”; au participat și „40 de elevi de la școala normală din Năsăud sub conducerea D-lui dir. Sandu Manoliu și a D-lui profesor de pedagogie Pușcă”. Lecția practică a fost susținută de învățătorul Ioan Dumitrașcu. S-au cetit și disertații pe diferite teme. Învățătorul Maxim Domide din Rodna a conferențiat despre „lucrarea rațională a pământului și îndrumarea spre meserii”. În final, elevii au dansat *Alunelul* și *Ciuleandra*.

(continuare în pag. 2)

Icu CRĂCIUN

Liviu Rebreanu sub lupa criticilor

Dintre intelectualii din „Cuibul visurilor”, loc binecuvântat de pe Valea Someșului, în care Liviu Rebreanu și-a trăit o parte din copilărie, când facem referire la promovarea literaturii de aici, Iacob Naroș ocupă, cu siguranță, un loc important, profesorul din Maieru aducându-ne, prin volumele lui, în actualitate, viața și opera oamenilor de seamă de aici.

În preocupările sale, un loc important îl ocupă studiile dedicate lui Liviu Rebreanu, amintind aici „Romanele lui Rebreanu”, „Rebreanu în Mileniul III”, „Rebreanu și Cuibul visurilor”, „Liviu Rebreanu și proza scurtă”.

Iacob Naroș

Liviu Rebreanu
și
noua critică

Recenta apariție „Liviu Rebreanu și noua critică”, de la Editura PIM, propune, după cum însuși autorul studiului scrie „Exegeze rebreniene postbelice”.

Iacob Naroș ia în vizor părerile unor critici precum Ovid S. Crohmălniceanu, ce vorbea despre Rebreanu ca un romancier obiectiv, apoi profunzimea exegezei lui

(continuare în pag. 2)

Menuț MAXIMINIAN

Istorie**Maieru și măierenii în presa anilor 1871-1939***(continuare din pag. 1)*

*

Gazeta Bistriții, nr. 15 (anul IX, din 1929) consemnează *Pagube enorme cauzate de un ciclon în comuna Maieru*. În 7 iulie 1929, „orele 4 și jumătate a bătuit un ciclon puternic și în comuna Maieru de câteva secunde, urmat de o ploaie torențială cu gheață pe alocuri de mărimea nucilor”. Au avut de suferit „acoperișul de tinichea a turnului bisericii celei mari”, „Sămănăturile și porumbul au fost zdrobite de gheață”, câteva case din comună „au fost descoperite”, iar în Anieș „a dispărut casa Anisiei Vârtic”. De asemenea, și acoperișurile caselor lui: Alexandru Cărbune, Anton

Popicica, a văduvei Maria Coruțiu, Ștefan Vranău, Grigore Avram, Iosif Otic, Cifor Hădărău și Maței Hădărău. Ciclonul „a făcut ravagii în pădurile de brad de pe Anieș (...), făcând pagube de milioane”. „Victime în vieți omenești n'a făcut”.

*

În publicația *Oastea Domnului* din anul 1930 (an. 1, nr. 1) citim că „Virvonia Leonte din c. Maieru (j. Năsăud) s-a înscris în *Oastea Domnului*”.

*

În *Lumina Satelor*, din 1930 (an IX, nr. 1-5), citim că au mai intrat în *Oastea Domnului*

„Vasile Croitori și soția Lucreția, com. Maieru (jud. Năsăud)”.

*

Din publicația *Oastea Domnului* (nr. 42/ 1930), aflăm că au intrat, printre alții, și „Compoș Pavel și familia (Măriuca, Veronica, Valeria, Ștefan), comuna Maieru, jud. Năsăud”.

*

Din periodicul *Lumina Satelor* din 1939 (an. XVIII, nr. 1) aflăm că „Trei fetițe gemene a născut femeia lui Simion Sângeorzan din comuna Maieru, jud. Năsăud” și că „Atât fetițele, cât și mama sunt sănătoase”.

Icu CRĂCIUN**Liviu Rebreanu sub lupa criticilor***(continuare din pag. 1)*

Lucian Raicu din „Monografia Liviu Rebreanu”, avându-se în vizor critici precum Tudor Vianu, Perpessicius, Mircea Zăciu, Constantin Cubleşan, Gheorghe Glodeanu, Bogdan Lefter, Aurel Sasu, Ion Simuț, Mircea Piru.

Nicolae Manolescu este considerat un critic care aduce „un salt calitativ în evoluția exegezei rebreniene”. Apoi, să nu uităm de Niculae Gheran care și-a dedicat o parte importantă din viața Operei rebreniene, printr-o ediție critică integrală cu nu mai puțin de 23 volume.

Se vede experiența acumulată de Iacob Naroș și multitudinea studiilor despre Liviu Rebreanu prin modul în care își structurează cartea, prin cele 30 de eseuri despre cărțile dedicate de criticii importanți scriitorului Liviu Rebreanu.

Din fiecare din aceste monografii extrage esența care ne-o prezintă și nouă, astfel încât cartea lui Iacob Naroș este ca o bibliotecă formată din mai multe volume, reținând multe lucruri pe care nu le știam până acum, mai ales cei care nu au citit sute de cărți despre Rebreanu. Sunt trecute în registru părerile criticilor asupra romanelor „Ion”, „Pădurea spânzuraților”, „Răscoala”, „Adam și Eva”, „Ciuleandra”, dar și proza și publicistica. Iată, puțin știu că în numeroasa familie a lui Liviu Rebreanu au fost și trei fete – Livia, Maria și Florica – despre care vorbește Maria Pussi Gligor, fiica Mariei Rebreanu, în volumul „Cântecul vieții – Cartea amintirilor”.

În capitolul „Surorile Rebreanu” aflăm despre cele trei fiice ale Ludovicăi lucruri inedite. Livia, fiica cea mai mare, a publicat în revistele vremii poezii și a editat volumul „Răvașe-n tabără”, sora ei Maria a avut, la rândul ei, trei cărți – „Viața noastră”, „Alfa și tinerețea lui Liviu” și „Trup rupt în două” dedicată tragediei fratelui Emil, mort pe câmpul

de luptă, în preocupările ei fiind și poezia. Florica a locuit o vreme la București, la fratele Liviu, dedicându-se apoi „ființei spirituale în antroposofia”.

Despre bunica Ludovica, Maria Pussi Gligor spune că au impresionat-o „ochii ei albaștri plini de misterele trăirilor ei lăuntrice, apoi mâinile albe și foarte frumoase, fiind curată și ordonată și rezervată în vorbire”.

Cumva m-a impresionat personalitatea Ludovicăi, ce a purtat numele de fată Diugan, numele localității mele natale, fiind aplaudată pe scenele teatrului ca actriță la Beclean. „Ludovica era iubitoare de istorie, frecventa cu regularitate biserica, iubea natura, familia, casa, de aceea a rămas atât de vie în amintirea nepoților și nepoatei ei”, spune Iacob Naroș. Tabloul trebuie completat cu prezența învățătorului Vasile Rebreanu, de loc din Chiuză, cel care a format cu Ludovica una dintre cele mai frumoase familii de intelectuali, pe când ea avea doar 19 ani.

Câți dintre noi cunoaștem faptul că în romanul „Calvarul”, în primul capitol – „De ce”, Rebreanu folosește persoana întâi, schițând portretul personajului central, Remus Lunceanu, care este propriul avatar. La fel ca personajul, la 31 de ani, Liviu Rebreanu avea părul alb și ambii veneau din Ardeal în România cu speranțe într-o viață mai bună și pentru a-și împlini idealurile.

Din multitudinea de amintiri despre Liviu Rebreanu ale contemporanilor săi extragem câteva. Camil Baltazar spune despre Rebreanu că e „afectuos, cu privirile albastre, calde, uneori duioase ca și inima sa, săritor la nevoie, prieten trainic și devotat, mai ales pentru tinerii începători. Nu era invidios, ranchiunos sau meschin, ci modest și reținut în aprecierile despre confrăți”. Eugen Jebeleanu, la rândul lui, îi face un portret: „Înalt, voinic, cu ochii de un azur palid, cu păru-i argintiu care-ți sugera orice afară de bătrânețe. Surăsu-i era de

copil mare, șagalnic și îngăduitor și un pic naiv”. Iată și părerea lui Eugen Lovinescu, în anul 1909: „Un tânăr înalt, subțire ca un plop, de un blond fad, în culoarea vântului, cu gene albe, famelic și sfios ca un seminarist”. Aș vrea să mă opresc aici, însă trebuie să spunem și gândul pe care Lovinescu-l avea la prima impresie, acela că Rebreanu era „fără personalitate și iradiere, cu o nuvelistică mediocră, dar om de litere”. Criticul îl va aprecia însă odată cu apariția romanului „Ion”. Și, ca să completăm din multitudinea de păreri legate de opera lui Liviu Rebreanu, dăm un citat din Tudor Vianu: „A dat vieții o operă și operei o viață”.

Că Liviu Rebreanu nu a fost foarte iubit de către unii care doreau doar beneficii și funcții, fiind ani de zile director al Teatrului Național și președinte al Societății Scriitorilor din România, o cunoaștem deja (vezi și „Liviu Rebreanu între contemporanii săi” – Icu Crăciun).

Printre cei care îl vor apăra în fața detractorilor lui se numără și Tudor Arghezi. Este relatat și episodul în care soția lui Rebreanu, Fanny, cere înapoi scrisorile donate Bibliotecii Academiei Române pe care, spun cei informați, că le-a trunchiat, ștergând pasajele care nu i-au convenit.

Aflăm din cartea lui Iacob Naroș multe lucruri interesante despre viața și opera lui Liviu Rebreanu, despre modul în care studiile critice au reliefat, de-a lungul timpului, personalitatea acestuia, despre noul val de critică ce a început timid în primă perioadă stalinistă, reabilitându-se opera lui Rebreanu după o perioadă în care acesta a fost interzis, timp de zece ani, însă exegezele au oscilat sub „îngheșuiala politicului” până prin anii 1980, când „au început să fie reparate toate aceste abuzuri și de sub spectrul întunecat al proletcultismului”.

Menuț MAXIMINIAN

Cartea

Gore Cotul – un matematician în plină progresie... literară

Cu o notă biografică în creștere constantă, din doi în doi ani, Gore mai adaugă câte-un volum, pe deasupra, i se pun în cârcă tot felul de însărcinări, de altfel destul de onorante, ba secretar literar la epigramiștii clujeni, ba la scriitorii noștri județeni, ca un cronicar online. Câte de repede va trebui să-și facă un pomelnic selectiv al premiilor și mențiunilor primite al cărui șir nici el nu-l mai știe, deoarece peste tot, pe unde se duce, musai să vină cu ceva.

Prin cel de-al treilea volum de epigrame intitulat strategic și cu cap, *Registru de intenții*, apărut la Editura Pim din Iași, în 2021, se urcă progresiv, pe de o parte matematic, pe de alta, literar, mă refer desigur, la esențe calitative de vârf, după *Optimistul resemnat* (2017) și *Ironii Homeopatice* (2019). Să argumentez această ascensiune: mai întâi, un atu în plus este și coperta lui Costel Pătrășcanu, plus ilustrațiile convingătoare din interiorul volumului, sarea și piperul cărții, nu că n-ar avea și Gore asemenea ingrediente artistice, dar atenție, avem de-a face cu un caricaturist de presă centrală, stăpân deplin al creionului și al tușului, specialist în crochiuri și pamflet grafic.

Un alt argument în plus la cele spuse privitoare la reușita cărții este prefața lui Florin Rotaru, omul de la centru, secretar al Uniunii Epigramiștilor din România, vă dați seama, rivalitatea perpetuă dintre București și Cluj a devenit nu numai cavalească, dar și benefică pentru bransa epigramiștilor de pretutindeni.

Ridendo dicere verum – prefața cărții de față începe cu prezentarea lui Gore (profesie, origini, volume, funcții, premii etc.), de reținut că toate cele scrise de prefațator sunt și demonstrate matematic, ele, epigramele mustesc de inteligență, au un limbaj pe măsură, elegant și elevat. Exemplificările concrete ale acestuia ne lămuresc asupra subtilității ironiei sau autoironiei, îndemnul la râs și voie bună. Lăsând la o parte cele comentate de Florin Rotaru, subscriu bineînțeles la ele, dar încerc să găsesc și alte valențe, de aceea, voi căuta să prezint alte noi exemple din vastul material al cărții de față.

Din cele 12 capitole, plus „Tematica” și „Poezii, parodii”, am ales câte două exemple, cu voia dumneavoastră s-ar putea să le citez pe amândouă sau numai câte unul, asta în funcție de timp, de spațiu, de dispoziție, de atmosfera estivală și cea din jur premergătoare catharsisului...

De aniversare...

Ziua sărutului (p. 27): „Femeia tot pălăvrăgește / Da-n clipa când e sărutată, / Bărbatul tocmai reușește / Să-i țină gura ocupată.”

Ziua bărbatului (p. 30): „De-aseară i-am inoculat / Că azi e-un fel de ziua mea, / Și pân* la urmă m-a lăsat / Să fac ce-mi sugerează ea.”

Educație și educatori

Dialog la țară (p. 33): „Ce mai faci vecină, / Că te văd mai rar? / Ce să fac? Rutină / Am un Webinar.”

La masa de birou de-acasă (p. 34): „Să predau online îmi place, / Și spre cameră-s expus / Îmbrăcat la patru ace... / Numai de la brâu în sus.”

Autoironice

Declarație (p. 38): „Conduceam destul de bine / Înspre casă, obosit, / Și-ntr-o curbă oarecare / M-am autodepășit.”

Când sunt întrebat (p. 44): „Păi ce să fac în Șanț? / Lucrez la un bilanț / /Pe scurt eu vi-l descriu: / Mai scriu, mai beau, mai scriu...”

Conjugale și extra

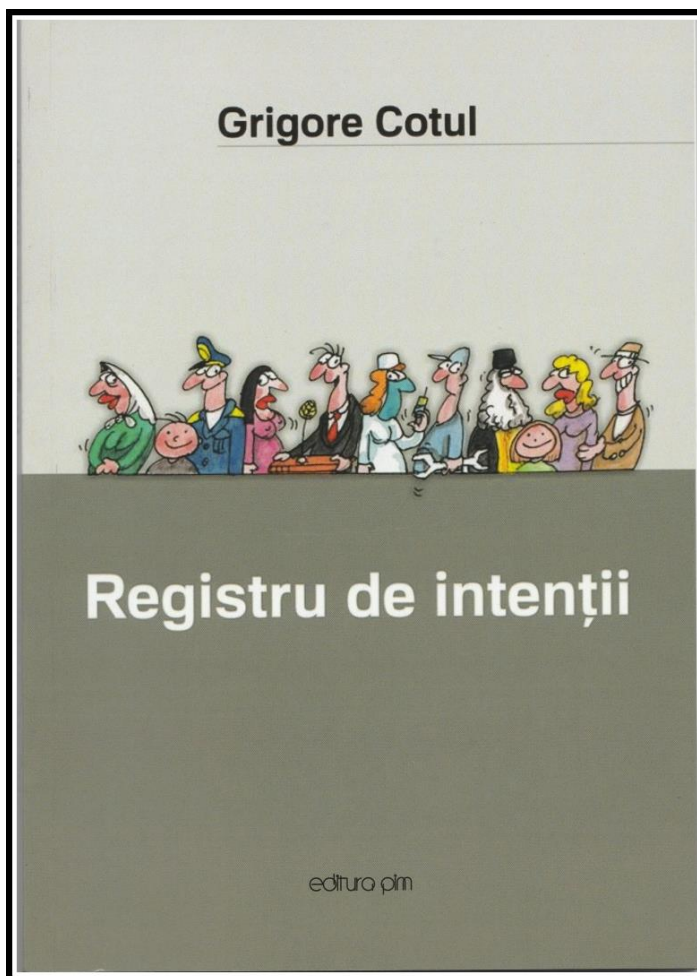
Atunci când soția-i profă de mate (p. 46): „De foarte multă vreme, / Elanul mi-l dizolvă! / Degeaba-i fac probleme... / Pe toate le rezolvă.”

Chestionar de satisfacție (p. 48): „De-l întrebi cum e la mare? / Pe bărbatul însurat, / Îți răspunde la întrebare. / Stau ca prostul, pe uscat!”

Martor ocular

Prognoză (p. 66): „Cu vara nu știu ce va mai fi, / Că după câte-am înțeles / O să plouă zi de zi / ... ba chiar mai des.”

Superstaruri (p. 68): „Se urcă tot mai multe stele / Pe scena muzicii ușoare / Rămân acolo dintre ele, / Dar foarte multe-s căzătoare.”

Sărbători, sărbătoriri, petreceri...

Madrigal (p. 72): „În săli, la început de ore, / Elevii m-așteptau cuminți, / Știind că eu, fiind Grigore, / Sunt astăzi, unul dintre sfinți.”

Vedete populare (p. 74): „Țăranii nu mai sunt ce-au fost, / O iau cam des pe arătură / Luptând să-și capete un rost / Pe lângă Casa de Cultură.”

Politicie

Declarație după alegeri (p. 83): „Sunt sincer și vă spun cinstit, / C-am stat și-am tot analizat: / Acum, sunt sigur c-am ieșit, / Dar dracu știe-n ce-am intrat.”

Politicianul modern (p. 86): „Oricât l-ați crede de infam / Și cât s-ar face de ocară, / El nu-i un trădător de neam... / E doar de țară.”

Filozofice

Expectativă (p. 94): „De-l văd pe câte-un prost că-i trist / Și-mi pare, oarecum, stingher, / Oricât aș fi de pesimist, / Am îndrăzneala să mai sper.”

Regret (p. 98): „Cum n-are nici un handicap, / O șansă chiar putea să fie, / Dar cum să-i vină mintea-n cap, / Când nu-i încape de prostie?”

De pandemie...

Distanțare socială (p. 109): „Cu soacra, chiar de vă mirați, / Am înclinat balanța / și suntem foarte apropiați / De când păstrăm distanța.”

Pronostic (p. 110): „De viruși ce-aș putea să zic, / Pe soacră-mea-s de-o lună / și sunt îngrijorat un pic / ... bătrâna e imună.”

Definiții în rime

Toacă (p. 115): „Să-i mai ierte din păcate / că era mai slab de fire, / A promis că o va bate / Zi de zi la mănăstire.”

Caviar (p. 115). „E scump și ți-l permiți mai rar, / Dar dacă vei gusta, firește, / Dezamăgit, vei spune clar / Că are, totuși, gust de pește.”

Despre scrieri și scriitori

Criticului literar (p. 120): „Lanmormântare, dimineață, / Aud pe unul plin de ură / Îl duc în locul cu verdeață, / Convinși că va tăcea din gură!”

Epigrama – o scriere neserioasă? (p. 124): „Un scriitor mă-ntreabă, curios, / De ce nu scriu ceva mai serios, / Eu îi răspund că cea mai mare dramă / E să ajungi subiect de epigramă!”

Scriitori bistrițeni

Lui Ioan Pinteza – Stăpânul cărților (p. 127): „Când peste cărți e vector, / Îi spunem dom director, / Iar printre cele sfinte, / Îi zicem dom părinte.”

Lui Macavei Al. Macavei – Paginile unui procuror (p. 128): „Le-a scris cu mare chibzuință, / Dar pân* să plece la tipar, / Eu cred că, din obișnuință, / Și le adună-ntr-un dosar.”

Tematice – oricare dintre cele 25 de teme impuse și exemplificate prin cele 64 de epigrame! – sunt la fel de savuroase!

Poezii. Parodii

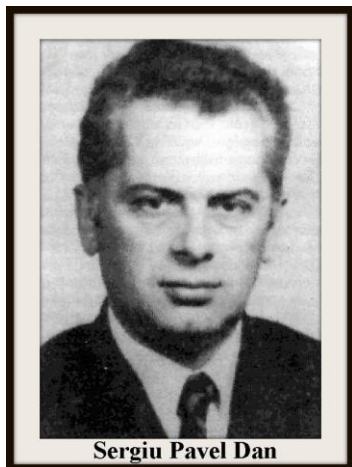
Nu credeți! (rondel resemnat) (p. 157): „Nu credeți în epigramiști / sunt oameni simpli din popor, / Trăiesc și-o viață-ntregă mor / și nu-s vreodată optimiști...”

De-i veți vedea întruna triști, / sunt doar o formă de umor, / Un zâmbet într-un trist decor, / Un fel de îngeri triști... / Nu credeți în epigramiști!”

Așadar, Gore Cotul tot crește exponențial an de an, dacă nu cu vreo carte, atunci cu vreo funcție care-i vine ca o mânășă, indiferent de pandemie, de vreme și de vremuri... Vivat, să crească și să înflorească pe mai departe, alături de familie și de amicii literari sau de altă natură.

Preambul de final: „Suntem alături două mari entități, pe de o parte matematicieni, pe de alta cei de română, noi ne uităm la voi cu respect știindu-vă seriozitatea în lupta cu cifrele, voi vă uitați spre noi cu îngăduință, ca oameni ai cuvântului, dar și cu o oarecare curiozitate, așteptând să vedeți ce mai debităm... Împreună, astăzi, îl admirăm pe Gore care s-a depășit pe sine prin umorul sănătos pe care ni l-a transmis și nouă.” Sunt câteva cuvinte de final spuse la Bistrița, Biblioteca Județeană, unde a avut loc lansarea acestui volum. Între timp, Gore a lansat primul ziar la Șanț, intitulat „Izvorul Someșului” - publicație cu profil socio-cultural, unde este Director fondator și a organizat o șezătoare umoristică cu Costel Pătrășcan, Petru-Ioan Gârda, Constantin Moldovan, Florin Rotaru și Grigore Cotul. Iată așadar, alte două argumente în sprijinul celor afirmate mai sus, cum că neastâmpărul literar și organizatoric al acestuia continuă.

Iacob NAROȘ

In memoriam**Scriitorul Sergiu Pavel Dan, în eternitate**

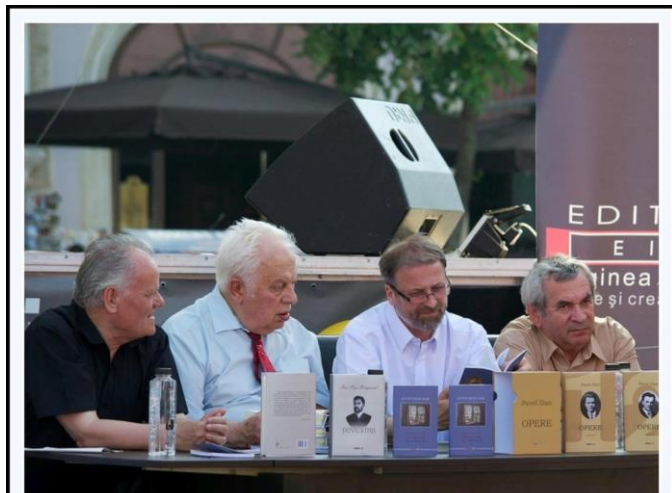
Sergiu Pavel Dan

Născut pe 27 iunie 1936, la Blaj, Sergiu Pavel Dan a trecut la cele veșnice în dimineața zilei de 10 octombrie 2021, la vârsta de 85 de ani și patru luni. Își doarme somnul de veci în Cimitirul Central din Cluj, nu departe de mormântul tatălui său, Pavel Dan.

Critic și istoric literar, eseist, traducător, publicist. Absolvent al Facultății de Filologie Cluj (1957). Doctor în filologie la Universitatea "Babeș-Bolyai", cu teza "Povestirea fantastică românească" (1972). Profesor al Facultății de Litere de la aceeași universitate. Debut absolut în *Tribuna* (1964).

A publicat următoarele cărți: "Proza fantastică românească", 1975 (Premiul Bogdan Petriceicu Hasdeu al Academiei Române); "Spiritul Romei", 1979; "Visul lui Scipio", 1983, "Fiul craiului și Spînul", eseuri, 1998; "Povestirile în ramă", 2001; "Fețele fantasticului", 2005; "Douăzeci și două articole din Dicționar analitic de opere literare românești", ediție definitivă, 2007; "Republică și uzurpare.", 2007; "Cărările diversiunii", eseu, 2009 (reeditată în 2020); "Răstimpul dezlănțuirilor politice", eseuri, 2012; "Învolburări și vremieli politice", eseuri, 2015; "O istorie lucidă a Revoluției franceze", 2018; "Cinci revoluții și o tumultuoasă dispută nonviolentă", 2019. A tradus: Walter Scott, "Woodstock sau cavalerul", 1993. A alcătuit ediții din Dem. Theodorescu, Ion Minulescu, Pavel Dan. A colaborat la "Dicționar analitic de opere literare românești" (coord. Ion Pop), 4 vol., 1998-2002. A colaborat la publicațiile (în ordine alfabetică): „Argeș”, „Cotidianul”, „Echinox”, „Gazeta literară”, „Manuscriptum”, „Revue roumaine”, „România liberă”, „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, „Steaua”, „Tribuna Ardealului”, „Vatra”, „Viața românească” și altele.

L-am cunoscut în urmă cu 60 de ani. Mai precis, în 1961. Toamna. ("E toamnă nebun de frumoasă la Cluj", cum ar spune Horia Bădescu). Locuia pe strada Ernst Thelmann (azi str. Pitești) nr. 16, într-o casă mai veche, proprietatea statului. Am fost primit cu multă căldură și cred că prima noastră impresie (excelentă!), a fost reciprocă, din moment ce ne-am împrietenit pe loc și am rămas prieteni până în ultimele sale clipe de viață.

Lansare carte la

Festivalul Național de Carte Transilvania Cluj

(Aurel Podaru, Sergiu Pavel Dan, Ioan Pinte, Andrei Moldovan)

În cei 60 de ani, care s-au scurs de-atunci, ne-am întâlnit de nenumărate ori: la Cluj, la Turda, la Blaj, Triteni, Bistrița, Beclean, Salva, Năsăud, Maieru, mai peste tot unde aveau loc manifestări dedicate scriitorului Pavel Dan. Două dintre ediții ("Amintiri despre Pavel Dan" și "Pavel Dan și

Blajul") le-am realizat în colaborare cu Sergiu Pavel Dan și Ion Buzași.

Îmi amintesc cu plăcere și emoție de Centenarul nașterii lui Pavel Dan, octombrie 2007, Blaj, o manifestare amplă, memorabilă, organizată de Filiala Alba - Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România (președinte Aurel Pantea), în colaborare cu Primăria Municipiului Blaj și Biblioteca Județeană "Lucian Blaga" Alba. Lume multă, lume bună la Blaj!

Cu acest prilej, au fost prezentate comunicări semnate de Ion Brad, Constantin Cubleşan, Mircea Popa, Ion Buzași, Gabriela Chiciudean, Ioan Popa, Aurel Podaru, Ion Radu Zăgreanu, Maria-Daniela Pănăzan, Mircea Stâncel, Costinela Rolea, Eugen Curta și Sergiu Pavel Dan, care a provocat o adevărată avalanșă de discuții pe tema posterității celui omagiat, a operei sale. Moderator: Aurel Pantea. Cu excepția lui Ion Brad (absent motivat de la întâlnire), a cărui comunicare a fost prezentată de Ion Buzași, toți cei pomeniți mai sus se regăsesc în fotografia alăturată. Un adevărat document de istorie literară!

Centenar Pavel Dan

O altă manifestare, de neuitat, la care a participat și Sergiu Pavel Dan, a fost simpozionul "Opera lui Pavel Dan în liceu", în toamna anului 2013, organizat de Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud (președinte Andrei Moldovan), Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud (director Gavril Țarmure) și Biblioteca Județeană George Coșbuc Bistrița-Năsăud (director Ioan Pinte), în trei centre din județ: Beclean, Bistrița și Maieru. Au participat scriitori, profesori, autori de programe și manuale școlare. Reuniunea a fost prilejuită și de apariția operei integrale Pavel Dan, în trei volume, ediție critică de Aurel Podaru, cu un studiu introductiv de Andrei Moldovan, Editura Eikon, 2012. Lansată în aceeași toamnă, la Festivalul Național de Carte "Transilvania" din Cluj, ediția a fost prezentată de Sergiu Pavel Dan, Andrei Moldovan și Constantin Cubleşan, ca fiind a doua ediție a operei integrale (după ediția Rebreanu de Niculae Gheran) închinată unui scriitor al veacului XX. De reținut acest lucru!

"De ce opera lui Pavel Dan în liceu?, se întreba Sergiu Pavel Dan în mesajul adresat participanților din Beclean la simpozion. Răspunsul nu e de găsit în altă parte decât în valoarea operei sale deloc diminuată, ba chiar crescândă, în pofida succesiunii deceniilor și a secolelor, afirma invitatul nostru. Realitatea aceasta frapantă a fost de altfel prefigurată vizionar de fraza finală a articolului omagial publicat în «Revista Fundațiilor Regale» din martie 1939 de strălucitul dramaturg, romancier și memorialist Mihail Sebastian. Iat-o: «Nu ar fi de mirare ca *Urcan Bătrânul* să răscumpere târziu printr-un destin literar fericit, zguduitor moarte a scriitorului». Și, într-adevăr, marerle interes de care se bucură creația nuvelistului astăzi, în toamna lui

Simpozion la CN Petru Rareș Beclean

2013, nu reprezintă altceva decât ultima față a răscumpărării postume, în stare să-i adeverească inspirata profeție a lui Mihail Sebastian", conchide Sergiu Pavel Dan.

Un numeros și avizat public am aflat și la Muzeul Cuibul Visurilor din Maieru, unde așteptau numeroși profesori de limba și literatura română și elevi de la Liceul Solomon Haliță Sângeorz-Băi și Liceul Tehnologic Liviu Rebreanu din Maieru, de la Școala Gimnazială Iustin Ilieșu din Anieș, alături de care se aflau și scriitorii: Olimpiu Nușfelean, Icu Crăciun, Sever Ursa, Iacob Naroș, Sandu Al. Rațiu, Ilie Hoza și alții.

În final, participanții la simpozion au redactat o scrisoare adresată profesorilor de limba și literatura română, scrisoare difuzată prin toate mijloacele de comunicare: presa scrisă și audiovizuală, în vederea introducerii în manualele școlare de liceu a operei acestui mare prozator, trecut prematur la cele veșnice.

Cu această ocazie a fost lansată și ediția critică integrală Pavel Dan, fiind prezentată de criticul Andrei Moldovan și îngrijitorul ediției, Aurel Podaru. De reținut și faptul că ediția a fost bine primită de critică, numărul recenziilor și cronicilor literare depășind cifra 20, găzduite în revistele de cultură: "România literară", "Viața Românească", "Discobolul", "Arca", "Familia", "Răsunetul cultural", "Orizont", "Caiete Silvane", "Mișcarea literară", "Blajul", "Vatra Veche" "Mesagerul literar și artistic" etc.

Simpozion Maieru

(Virgil Rațiu, Aurel Podaru, Icu Crăciun, Iacob Naroș, Andrei Moldovan, Sever Ursa)

Sergiu Pavel Dan a fost un om de o integritate morală ireproșabilă. Un om și un domn în adevăratul sens al cuvântului. Un domn de modă veche, ca să zic așa. În corespondența noastră, ca să dau un singur exemplu, el folosea pixul sau stiloul (ca și Ion Buzași, de altfel!), niciodată computerul. Un tradiționalist convins și la acest capitol. Un aristocrat al cuvântului scris și rostit. Modest și discret. Cu simțul umorului. Ironic și autoironic. Un redutabil polemist. Căruia îi vom simți lipsa. Ne vom aminti, însă, mereu și mereu de Sergiu Pavel Dan, căci el este, din start, condamnat la neuitare.

Aurel PODARU

Cartea**Dumitru Cerna despre pastelurile din proza lui Pavel Dan**

Dumitru Cerna?

Poet, publicist, prozator și eseist clujean., după cum însuși se prezintă pe contrapagina foii de gardă a unui superb volum: PAVEL DAN. *Poet al Câmpiei Transilvaniei, Pastelurile identitare*. I. (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2021). Doctor cum laude în Filologie, dacă nu vă supărați. Membru titular al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj. Debut absolut cu articole, "Făclia", 1975. Debut în poezie, "Tribuna", 1987. Debut cu proză scurtă, "Cetatea Culturală", 1998.

Cărți publicate: Să sparie gândul!, vorba cronicarului. Și vă rog să mă iertați, dar nu am nici timp, și nici spațiu să le menționez pe toate, acum și aici. Am numărat vreo 35 de titluri, la care se mai adaugă cinci ediții gândite și îngrijite de prolificul scriitor clujean. Din 1993 și până în prezent, 2021, faceți și dumneavoastră un calcul, sunt 28 de ani, dacă bine i-am numărat. Ceea ce înseamnă că dumnealui a tipărit, în medie, 1,4 cărți pe an. Înțelegeți ce vreau să spun?

Dar asta e o altă chestiune. Mai întâi, să vedem, concret, ce e cu această carte. Cum care carte? Cartea dedicată lui Pavel Dan. Pardon, dedicată "Lui Mihnea, cel care, iubind satul încă de la doi ani, îl va prețui pe Pavel Dan, prin lectură, recunoscându-l, așa cum va recunoaște veșnicia, contemplând Câmpia Transilvaniei." Vă place?

Dar Mihnea, știți dumneavoastră cine este Mihnea?

Vă spun eu. Mihnea este nepotul scriitorului Dumitru Cerna, care calcă vârtos pe urmele distinsului său bunic. Să-i citim, așadar, cartea. Cu creionul în mână!

"Pavel Dan, Muntele din mijlocul Câmpiei Transilvaniei (splendidă metaforă, nu-i așa? - n.n.), se află, parcă, într-o permanentă împădurire. Lecturile din opera sa literară, oprită brusc de destin la o altitudine care mai permitea urcușul (parcă mai scria cineva despre "o prietenie curmată în plin urcuș", vă amintiți? E vorba de prietenia dintre Pavel Dan și Radu Brateș, dacă mai țineți minte - n. n.) sunt pentru mine un adevărat balsam de delicii intelectuale de nostalgice memorări ale propriului meu sat și ale împrejurimilor lui, cu tot cu oamenii în mijlocul cărora m-am născut și am trăit o vreme, cu icoanele dragi care au fost părinții și frații mei, azi toți contemplând vraștea pământului de altundeva ("Vraștea pământului!", o altă metaforă memorabilă - n.n.). Căci proza sa, care se revigorează parcă de la sine, are această putere asupra mea și, desigur, și asupra altor cititori. Fiecare re-lectură pare a fi alta, una nouă, nemaicrită, pe care-o întâlnești pentru prima oară și care-ți propune să mergi pe drumul care duce spre tine." Auzi, dom'le: "drumul care duce spre tine!" Ce ziceți?

Dar ce să mai vorbim, Dumitru Cerna în tot ceea ce spune/scrie, adevărat grăiește. Mai vreți o dovadă? Iat-o: "Pavel Dan este prozatorul care te conduce nu întotdeauna cu blândețe, spre tine însuși, reamintindu-ți cine ești, de unde ești și cine-ți sunt părinții. Pierduți în iureșul Vieții, în aglomerările metropolitane, adesea ne uităm rădăcinile, unii suntem atinși de mancurtizare, ne înstrăinăm de noi și de ceilalți, ne sălbăticesc, trăind și murind, în cele din urmă, departe de noi. Prozatorul Pavel Dan, asemenea Păsării lui Cinghiz Aitmatov

(Doamne, ce mare scriitor acest kirghiz, inginer agronom la bază, autorul GEAMILIEI, "cel mai frumos roman de dragoste din lume!", cum l-a numit Louis Aragon, traducătorul lui în limba franceză - n. n.), cea de deasupra stepelor galbene, Sarri-Ozeki, ne ajută să trăim și să murim împăcați cu noi și cu ceilalți, reamintindu-ni-l, ca un adagio, și pe Eminescu, cel din *Odă (în metru antic)*: "Ca să pot muri liniștit, pe mine/ Mie redă-mă!" (p. 12).

După *Cuvântul introductiv* al autorului, urmează nouă eseuri despre pastelurile din proza lui Pavel Dan, "veritabile poeme-pastel (cum le definește autorul) de o expresivitate cinematografică, frapantă, căreia îi lipsește doar muzica însoțitoare și de-o modernitate surprinzătoare."

Pavel Dan a debutat, se știe, la vârsta de 23 de ani, cu povestirea *Ursita*, în "Darul vremii", nr. 2, aprilie 1930, revistă înființată și condusă de Victor Papilian, Iată și primul pastel din această proză. "Focul în vatră murea. Întunericul de afară intra pe nesimțite. Oamenii și lucrurile se scufundau în noapte, își pierdeau formele, se topeau. /.../ Un val de vânt lovi fereastra, și para lămpii clipi fricoasă./.../ Afară fulgii dănțuiau fantastic și stratul de zăpadă din fereastră urca mereu. Sus, pe crucea casei, o cucuvaie, țipând, părea un pui de diavol într-un picior, care aruncă săgeți în noaptea învrăjbită."

Mesajul lui Pavel Dan reprezintă, ne spune autorul, efortul de a exprima artistic aspirațiile interioare ale unei colectivități cu care se identifică profund, de a semnala forțele opresive și conflictele esențiale care constituiau drama tipică a țărănimii din acea epocă.

Un alt pastel, din nuvela *Uliana*.

"În liniștea de după-amiaza târzie țâșni spre cerul senin și fierbinte încă sabia tăioasă a unui strigăt deznădășduit./.../ Fu o clipă lungă de liniște împietrită, când frunzele își opresc tremurarea și aerul încremenește. Într-o curte vecină, cocoșul urcat pe ruda carului își înalță creasta împreună cu un picior, făcând găinilor din preajmă-i semn să tacă.. Un porc care păștea legat de gât cu funia se opri, ascultă și o rupse la fugă în jurul priponului de mai-mai să se sugrume." (p. 20)

Interesantă mi se pare și ideea lui Dumitru Cerna de a însoți pastelurile cu mărturisiri proprii pe același subiect, "căci acesta este rostul unei re-lecturi, ea trebuie să te apropie cât mai mult de tine - , despre tot ceea ce mi-a amintit/ a stârnit în mine re-lectura din Pavel Dan". Și noi musai să-l credem, căci are dovezi incontestabile. Are dreptate, vreau să zic.

"Aveam patru ani și jumătate, era frig în casă și tata murea. El nu și-a luat adio așa cum tatăl din povestirea lui Pavel Dan ("Zborul de la cuib" - n. n.), «Rămâneți pustii, dragii mei», adică pustii, în sensul că fără mine, rădăcina de bază, ci i-a spus mamei cu glasul stins, cum nu l-a avut niciodată: «Fă, Stoiano, să-l dai pe Mituș la școală!» (Mituș fiind eu, așa cum mă alinta el, fiind fiul lui cel mai mic, al nouălea), după care a trimis-o pe mama afară să ia puțin aer, ca el, tata, să moară imediat, singur și fără lumânare, spre disperarea mamei. I-a aprins-o imediat cum a revenit în cameră, dar sufletul său era deja călător, urca muntele pe care nu l-a văzut niciodată. Toată viața i-am imputat ca fiind, așa credeam eu atunci, absența iubirii față de mine, aproape o jumătate de viață,

până ce am devenit eu însumi părinte. Din acea clipă am încetat să-l mai învinovățesc și am început să-nvăț să-l iubesc." (p. 39-40).

Nuvela *Copil schimbat* este singura proză fantastică, "curat fantastică", am spune noi, care debutează cu un superb pastel. "Casa noastră părintească era pe muchea unui deal mare, atât de mare că la poalele lui se tolăniseră în soare patru sate. // Când te uitai de pe podmolul dinspre apus, vedeai jos, în vatra câmpului, spinarea argintie a Mureșului, alături de coama neagră a căii ferate.. Mergeau amândouă liniștite, până ce departe, departe, se pierdeau în zarea fumurie a munților. Pe lângă noi trecea drumul care taie în două Câmpia Ardealului, drumul vechi, făcut de nevoile omului, nu de capete de ingineri. // Drumul nou, de piatră, se ținea jos, pe vale, lângă moșiile grofilor. Pe acolo se scurgeau, spre Luduș bogățiile Câmpiei: grâul, turmele de vite; pe acolo duruiau întruna căruțe jidovești, ghiftuite cu lână, cu ouă, cu brânză și cu păsări; pe acolo alunecau ușor, în zile senine, trăsuri mândre, cu perini moi, să nu le fie rău domnilor dinlăuntru./.../ Pe drumul ăsta, odată, într-o vară, se ivi în deal un mocan cu cercuri." (p. 61-62)

Ar mai fi multe de spus despre pastelurile din proza lui Pavel Dan. Și o spune magistral Dumitru Cerna, în alte nuvele: *Cârjă, Îl duc pe popa, Intelectualii, Priveghiul* etc., dar noi trecem mai departe căci cartea lui Dumitru Cerna mai conține trei interviuri: cu Constantin Cubleşan, Ioan Ciorca și Maria Vaida.

În ce constă magia pe care-o degajă acest prozator în spațiul transilvan și nu numai?

Constantin Cubleşan: E într-adevăr o magie în această proză, spune dumnealui, atât prin substanța epică, cât, mai ales, prin modalitatea discursului. Aducea o noutate absolută în proza românească, înscriindu-se în tradiția ardelenescă, cu o altă viziune artistică, oarecum expresionistă. El reprezintă o platformă turnantă pentru scrisul ardelenesc, pe care l-a înnoit astfel, cu o notă de grotesc pe care nu o regăsim nici la Liviu Rebreanu, nici la Agârbiceanu și cu atât mai puțin la Ioan Slavici. Țăranii lui Pavel Dan au un tragism aparte, nu neapărat prin robustețea structurilor lor, cât prin universul de conotații fantastice pe care îl populează. Și nu e vorba doar de *Copil schimbat, Urcan bătrânul și Însmormântarea lui Urcan bătrânul* au un cinism funciar pe care nu-l găsești la niciunul din prozatorii ardeleni de până la el... Primul contact cu proza lui Pavel Dan a fost, pentru mine, un șoc pe care l-am mai trăit, după mulți ani, la prima lectură a nuvelor scriitorului sârb Danilo Kis, de asemenea un înnoitor al mijloacelor tradiționale din epica sârbilor, al unui Ivo Andrić, să zicem, cu ecouri romantice, care la Danilo Kis lipsesc total, lumea lui fiind una bulversată sub presiunea politicului, în modernitate. Cât despre stil, fără îndoială unul șocant, prin expresia directă, lipsită de înflorituri.

În ce împrejurări ați aflat pentru prima dată despre Pavel Dan și dacă proza acestuia a influențat în vreun fel scrisul dvs., destinul dvs. literar?

(continuare în pag. 6)

Aurel PODARU

Cartea**Dumitru Cerna despre pastelurile din proza lui Pavel Dan**

(continuare din pag. 5)

Maria Vaida: Despre Pavel Dan am aflat prima dată în vremea studenției, dar mai profund am descoperit scriitorul pe când cercetam revista "Pagini literare", apărută la Turda sub redacția profesorului Teodor Murășanu și pentru comparație și cealaltă minunată revistă interbelică "Gând românesc", unde publicau Ion Chinezu, Pavel Dan, Lucian Blaga și alții. Bătrânul Urcan mi-a rămas în minte ca un ardelean sadea, aidoma bunicului meu dinspre mamă. Nu un țaran ca Moromete, nici ca Ion, dar unic în felul său, iar Pavel Dan rămâne un întemeietor al categoriei ardeleniștilor în literatura română. Nu pot spune că mi-a influențat scrisul, dar în numai 30 de ani cât a trăit, a lăsat o proză memorabilă, asupra căreia s-au aplecat mari valori ale criticii literare românești și, sunt convinsă, generațiile viitoare vor descoperi noi valențe ale acestei proze cu largi deschideri spre universalitate.

În calitatea dvs. de prozator, ați fost laureat al celei de-a XX-a ediții a Concursului național de proză Pavel Dan, în 2011, destinul tragic al lui Pavel Dan, precum și proza acestuia v-au marcat/inspirat în vreun fel?

Ioan Scorca: Probabil, în mod inconștient. Nu aș putea spune cu exactitate.

Cert este că atunci când am publicat o lucrare despre care un prieten mărturisea că "e scrisă pentru oameni, nu pentru specialiști", mi-am amintit brusc de Pavel Dan și de prima impresie pe care ni-au generat-o nuvelele sale, în anii copilăriei, conchide Ioan Scorca.

Pavel Dan vede totul într-o lumină crepusculară, în care se mișcă siluetele unor persoane mai degrabă stranii decât pur realiste, spune Dumitru Cerna. Și apoi, expresia, discursul abrupt, fără melancolii, în ciuda haloului evocator în care satul și oamenii acestuia își regăsesc biografiile contorsionate, mi se pare esențial.

Ultima secțiune cuprinde două recenzii la edițiile *Ursita și Pavel Dan și Tulcea*. Prima, apărută la Editura Mega din Cluj-Napoca, iar cealaltă la Casa Cărții de Știință.

"Apariție, iată, elegantă și necesară, *Ursita* este încă o nestemată pe care o datorăm lui Aurel Podaru, discretul scriitor ardelean așezat la Beclean, dar născut tot în Tritenii de Sus, apariție demnă de centenar național (2018), care, adăugate celorlalte, din păcate, toate postume, întregeste tezaurul literar Pavel Dan, de o prospețime asemănătoare unui câmp de levănțică în dimineața de vară, și nu lasă, vai, cât mă bucură acest lucru, ca scriitorul câmpiei transilvane să intre în culoarul semiumbros și

strâmt al celor uitați, ca în cazul atâtor alți scriitori români, din păcate."

Despre *Pavel Dan și Tulcea*, tot Dumitru Cerna depune mărturie: "Cartea astfel înfăptuită poate fi citită cu încântare, perioada tulceană a lui Pavel Dan fiind una luminoasă, acesta petrecând-o în orașul învecinat cu Fluviul în două ipostaze, de elev și pedagog, departe încă amândouă de tragicul deznodământ. Arătând un timp al trăirii, dar și al mărturisirii, așa cum reiese din filele de jurnal și din corespondență, cartea coordonată de Aurel Podaru ni-l readuce în suflet pe marele prozator, cel ce, în pofida soartei sale tragice, se află la mică distanță de marii prozatori ai Transilvaniei, chiar și de Liviu Rebreanu. Emoția pe care mi-o propune fiecare lectură din/despre Pavel Dan am mai întâlnit-o numai la lectura din Nicolae Labiș, atât de intensă și nostalgică fiindu-mi, aceasta dublată și de emoția reîntâlnirii cu orașul adolescenței mele".

O carte care îmbogățește bibliografia lui Pavel Dan, am mai adăuga noi în încheierea acestor rânduri. E meritul lui Dumitru Cerna.

(Din ciclul

Recenzii modificate genetic)

Aurel PODARU

Istorie**Proces verbal de anchetă între românii din ținutul Năsăudului în anul 1849**

În anul 1944 Academia Română a publicat trei volume care cuprindeau Studii și Documente privitoare la revoluția românilor din Transilvania în anii 1848-49 sub coordonarea profesorului Silviu Dragomir

Al doilea volum al cuprinde materialul propriu zis al mișcării, păstrat în bibliotecile și arhivele publice, și oferă aproape tot ce se poate adăuga în momentul de față la informațiile documentare culese și publicate de generațiile trecute ale istoricilor ardeleni. În acest demers Silviu Dragomir a fost sprijinit de profesorii Eugen Hulea și Lazăr Nichi. Tipărit în toiu unui năprasnic război, care pune din nou, întocmai ca la 1848, toate problemele, de care se leagă existența poporului nostru, el adună acum la un loc materialul ce ar fi trebuit să fie de mult cunoscut istoriografiei române, dacă evenimentele și-ar fi urmat cursul normal. Cele mai multe piese documentare publicate aici pentru întâia dată privesc „Comitetul Națiunii Române” și activitatea prefectilor și tribunilor. Ele stau mărturie la o pagină glorioasă, scrisă cu o neasemuită risipă de sânge și cu încredere neclintită în destinul neamului.

În cele ce urmează vă vom prezenta interogatoriul unor români din ținutul Năsăudului asupra unor pretinse agitații pe care le-ar fi săvârșit Florian Porcius, Alexandru Șotropa, Avram Anca și Iacob Moisil. Comisia de anchetă a fost compusă din deputatul Alexandru Bohățel și locotenentul Imre Nagy. Documentele prezentate de Eugen Hulea sunt scrise în limba maghiară, apelând pentru traducerea lor la bunăvoința domnului Imre-Károly-Tar, aducându-i pe această cele mai sincere mulțumiri.

Proces verbal

Prima ședință a acestui comitet de anchetă a avut loc la Rodna în 15 iunie 1849, de față erau anchetatorii Alexandru Bohățel și Nagy Imre.

Pentru prima dată a fost citit decretul comisariatului St. Iványi Károly:

Conform acestui raport al procurorului, ancheta împotriva lui Porcius Florian, Șotropa Alexandru, Avram Anca și Iacob Moisil este urgentă și să se ia măsuri pentru a-l implementa urgent; Alexandru Bohățel să efectueze această anchetă împreună cu reprezentanții comandantului militar din raioanele respective. Prin prezenta îi desemnez pe domni la transmiterea documentelor necesare, angajându-i în această misiune cât mai curând posibil, să acționeze cu precizie, opiniile asupra lucrării să-mi fie predate.

Datat Cluj-Napoca 12 iunie 1849. Szent Iványi Károly.

Decretul de mai sus, ca urmare a faptului că sunt foarte ocupat cu biroul meu, l-am detașat pe Bohățel în locul meu pentru a efectua această investigație alături de Nagy Imre.

Rodna, iunie 1849.

Maiorul Klement.

În al doilea rând au fost citite de către acest comitet de anchetă documentele din care, după cum vede, Florian Porcius, Alexandru Șotropa, Anca Avram și Iacob Moisil au fost capturați de maiorul Damaschin la avertizarea unui individ care cunoștea perfect condițiile locale, trăia la fața locului și a urmărit toate faptele insidioase, a fost cerut oficial maiorului Damaschin pentru a-l nominaliza și a-l chema

ca martor, să poată depune mărturie împotriva deținuților. A fost trimis prin curierul militar obișnuit, maiorului Damaschin la Borgo-Prund.

O a doua ședință a acestui comitet de anchetă a avut loc la Maieru, cu comisarii de anchetă menționați mai sus.

În al treilea rând, acest comitet de anchetă nu primise niciun raport de la maiorul Damaschin în trei zile, din afirmațiile consemnate în documentele comunicate acestei comisii de anchetă și din experiența de pe fața locului în cele 3 zile, a constatat următoarele întrebări:

1. Martorul îl cunoaște pe Florian Porcius, Alexandru Șotropa, Avram Anca și Iacob Moisil din Cluj? Dacă da, ce fel de caracter și poziție au oamenii? Când? De cine? Unde? Și de ce au fost arestați?

2. A fost cineva din această regiune de frontieră împotriva constituției maghiare din martie anul trecut? Dacă da, cine? Când? În ce mod și mai ales respondenții? A avut loc o adunare aici în zona grănicerilor, dacă da, unde? Câți și când? Au participat respondenții la ei? Acolo, ce petiții au fost editate și acele petiții au fost aceste rezultate ale liberului arbitru al oamenilor sau au fost construite de unii oameni, dacă unii, cine sunt ei? De cine? Cui i s-a dat petiția?

3. Decretele și contestațiile trimise de guvernul maghiar au fost anunțate, da? Sau nu dacă da cine? Unde? Nu au existat provocări? Entuziasm? Și dacă da, de cine? Și anume respondenții nu au fost încântați de acestea? Dacă da, când? Și în ce fel?

(continuare în pag. 7)

Alexandru DĂRĂBAN

Istorie

Proces verbal de anchetă între românii din ținutul Năsăudului în anul 1849

(continuare din pag. 6)

4. A fost vreunul dintre acești respondenți în contact strâns cu Urban, înainte și după expulzarea sa? Dacă da cine? În ianuarie a încercat vreunul dintre ei să-i convingă grănicerii să se alăture lui Urban?

Ce poate spune martorul despre toate acestea?

Primul martor Grigore Hangea, de 40 de ani, maior în rezervă, locuitor din Maieru, depune mărturie după ce a jurat.

1. Cunos pe Florian Porcius, Alexandru Șotropa, Avram Anca și Iacob Moisil, primul a fost învățător german din Zagra, de acolo a fost transferat la Năsăud ca învățător normal, iar după desființarea școlii, s-a dus la Rodna să locuiască în propria lui casă.

Al doilea, Sotropa Alexandru, a locuit aici ca elev, la casa tatălui său - preot, al treilea Avram Anca a locuit în Rodna ca învățător la școala românească, al 4-lea Iacob Moisil a locuit în Rodna ca învățător la școală populară. Pe toți patru i-am cunoscut ca fiind onorabili, le cunoșteam caracterul, îmi amintesc că au fost arestați în martie a.c. de un căpitan, dar nu știu la ordinul cui, și de ce.

2. În această regiune, anul trecut a agitat locotenent-colonelul Urban, dar doar prin trimiterea ordinelor militare de a lua soldați în tabăra lui, dar dacă a agitat acolo și cum a făcut nu știu, deoarece eu nu eram în tabără. Mai târziu ne-a trimis de la Cluj și Bistrița proclamații. Pe 30 iulie, anul trecut, la Năsăud, a avut loc o adunare populară, cu doi trimiși din fiecare dintre regimente și printre ei unii erau preoți. Principalele puncte ale acestei cereri au fost:

- a) practicarea religiei în mod liber;
- b) să ne fie recunoscute proprietatea asupra bunurilor noastre;
- c) ca sarcinile care nu aparțin serviciului militar să fie ușurate etc.,

dar nu s-a făcut nici cea mai mică mențiune împotriva acestei uniuni, știu asta cu siguranță, pentru că am fost prezent ca trimis al localității Maieru. Această cerere i-a fost dusă ulterior regelui de atunci de către Florian Porcius, Gavril Pop învățător din Feldru și un învățător pe nume Nașcu, toți aleși de către popor. În plus, o altă petiție a fost editată în Năsăud, în octombrie, dar știu despre asta atât cât am citit din Wiener și din Kronstädter Zeitung. Aceasta a cerut dizolvarea uniunii și independența față de maghiari, care, după cum am auzit, a fost adusă regelui de un căpitan pe nume Luchi. Din câte am auzit a avut succes, au primit înțelegere și li s-a cerut așteptare pașnică. Tot ce știu despre faptul că respondenții au exercitat această influență în editarea petițiilor este că Florian Porcius a fost ales de oameni din rândul respondenților pentru a duce prima cerere.

3. Toate ordinele ministerului maghiar au venit aici prin intermediul guvernului militar și au fost anunțate aici în biserica noastră, parțial de Alexandru Sotropa și parțial de către mine, iar nu au fost voci împotriva, deoarece a existat un ordin de la regele de atunci că orice hotărâște ministerul maghiar este ca și venit de la el. Am primit și decrete ministeriale, în timp ce după ce Lámberg a fost ucis, am primit ordine de la președinția militară să nu ne mai supunem ministerului și apoi mai multe decrete către minister nici măcar nu a venit la noi.

4. După ce Urban a fost alungat, nu știu dacă cineva a intrat în contact cu el, nu am observat că cineva i-ar fi agitat pe oameni să-l urmeze pe el și că cineva ar fi încercat să se întoarcă cei care au venit acasă de la el după ce Urban a fost alungat.

Căpitanul de graniță GRIGORE HANGEA (1809 – 1886)
Pictură (1884) aflată în
patrimoniul Muzeului Cuibul visurilor Maieru

Florian Porcius însăși a fugit când a sosit prima oară tabăra maghiară, dar mai târziu s-a întors și nu a plecat nici după sosirea lui Urban.

Grigore Hangea.

Un al doilea martor, Dănilă Ilieș, un cetățean liber în vârstă de 40 de ani, domiciliat în Maieru, depune mărturie după credința sa.

1. Îi cunosc pe fiecare dintre respondenți, cu caracter un, nu știu în ce lună au fost arestați și nici la porunca cui, dar îmi amintesc că a fost un căpitan care a înconjurat casa preotului, dar nu l-a găsit pe Alexandru Șotropa și s-a dus la Rodna. Unde Alexandru Șotropa a apărut în mod voluntar în fața lui, pot mărturisi că nu cunosc nici cel mai mic motiv pentru arestarea lor.

2. Nimeni dintre noi nu a fost agitator, doar locotenent-colonelul Urban a trimis ordine militare - după câte știu acum un an în iunie avea loc o întâlnire populară la Năsăud, în care am fost prezent cu Grigore Hangea ca trimisul satului Maieru. În acea adunare a fost întocmită o petiție către regele de atunci din libera voință a poporului, iar cele mai notabile puncte ne-au fost citite:

- a) practicarea libere a religiei;
- b) dobândirea drepturilor asupra proprietăților;
- c) abolirea poverilor care nu au legătură cu serviciul militar și gestionarea anumitor fonduri publice să ni se dea nouă.

Sabia și spada căpitanului grănicier DĂNILĂ ILIEȘIU
aflate în patrimoniul Muzeului Cuibul visurilor Maieru

Nu s-a menționat dizolvarea uniunii și nici un cuvânt împotriva constituției maghiare, Florian Porcius, învățătorul din Feldru pe nume Nașcu și Gavril Pop au fost aleși ulterior pentru a duce această cerere. Care a fost rezultatul, nu știu. Știu, de asemenea, că a mai fost o întâlnire în Năsăud mai târziu, dar, din moment ce nu am fost prezent, nu știu care ar fi putut fi obiectele.

3. Toate ordinele primite de la minister au fost trimise de către guvernul militar, unul sau două dintre aceste ordine au fost anunțate de preotul nostru, dar mai ales de fiul său, Alexandru Șotropa, fără obiecții.

4. Nu știu dacă cineva ar fi fost în contact cu locotenent-colonelul Urban, dar pot chiar să mărturisesc, că nici în timpul existenței lui Urban aici, nici după expulzarea sa, nimeni dintre noi nu a fost incitat să țină pasul cu el. Porcius Flora a dispărut când a sosit armata ungară, dar unde nu știu și, după ce a văzut că nimeni nu a fost rănit, s-a întors și a trăit liniștit până la capturare.

Dănilă Ilieș.

Un al treilea martor, Gherasim Pop, un cetățean de 37 de ani din Maieru, un bătrân din sat, mărturisește după credința sa.

1. Îi cunosc pe respondenți unul câte unul, oameni buni și cinștiți, nu știu nimic rău despre ei, întrucât îmi amintesc că au fost luați în marele post din acest an, nu cunosc de către cine, atât doar că un căpitan a înconjurat casa lui Șotropa, dar Alexandru nu a fost acasă, căpitanul s-a dus la Rodna, unde, apoi, a apărut însuși Alexandru Șotropa, de ce s-au întâmplat toate acestea, nu știu, am fost cu toții uimiți de capturarea lui.

2. Nimeni dintre noi nu a agitat. Ordinele militare au venit de la Urban, cei aflați sub arme a trebuit să se supună. A fost o întâlnire la Năsăud vara trecută, dar nu am fost prezent, așa că nu știu ce s-a discutat în ea. Mai târziu, după cum îmi amintesc că a existat o altă întâlnire în octombrie, am fost prezent, dar acolo nu a fost vorba despre nesupunere, ce a fost făcut acolo era de către ofițeri, iar petiția pe care l-au făcut a fost dusă de un căpitan pe nume Luchi - iar cererea făcută la adunarea din vară a fost dusă de Florian Porcius, Nașcu și Pop Gavril.

3. Decretele provenite din ministerul maghiar, pe care preotul și fiul său Alexandru Șotropa au anunțat, au fost publicate în biserica noastră și le-am ascultat conform poruncii.

4. Nici deținuții și nici altcineva nu erau în contact strâns cu Urban, Porcius Florian a fugit când au sosit maghiarii, unde nu știu, dar, după ce a văzut că nu a fost rănit nimeni, s-a întors acasă și s-a comportat liniștit până la arestare. Nu s-a făcut nici o încercare de a convinge pe nimeni, de a reveni la Urban.

Gherasim Pop.

Al patrulea martor, Simon Pop, 36 de ani. Domiciliat în Maieru, a slujit ca caporal.

1. Îi cunosc personal pe toți respondenții, erau oameni cu bună reputație, au fost arestați la postul Paștelui, nu îi cunosc prin ce decret și de către cine nu am fost aici, nu ne gândim la niciun alt motiv pentru arestarea lor, dacă nu pentru că Alexandru Șotropa și Florian Porcius au fugit împreună cu ceilalți, au fost acolo trei sau patru zile, dar după ce au văzut că nimeni nu a fost rănit, au venit acasă.

2. Aici, nici deținuții și nici altcineva nu a agitat împotriva guvernului maghiar, tot ce știu despre întâlniri a fost că au fost doi sau trei la Năsăud anul trecut, dar în lipsa mea, nu știu nimic despre ce s-a întâmplat acolo sau rezultatele lor. Dintre cei care au fost arestați, nu știu că vreunul dintre ei ar fi influențat ceea ce s-a întâmplat la întâlniri, dar că Alexandru Șotropa nu a fost prezent în niciunul dintre ei.

3. Toate decretele guvernului maghiar au fost anunțate aici în localitatea noastră, de către

(continuare în pag. 8)

Alexandru DĂRĂBAN

Istorie**Proces verbal de anchetă între românii din ținutul Năsăudului în anul 1849**

(continuare din pag. 7)

preotul și fiul său Alexandru Șotropa parțial în biserică și parțial în adunările generale și au explicat, dar împotriva lor nici captivii, nici alții nu au incitat, noi am ascultat poruncile.

4. Deținuții nu au avut niciun contact cu Urban, dar, așa cum am spus mai devreme, după fuga lui, Porcius Florian și Alexandru Șotropa au dispărut timp de trei până la patru zile, nu știm unde.

Simion Pop.

Al cincilea martor, Ion Sângeorzan, 38 de ani, domiciliat în Maieru.

1. Cunosc personal persoanele arestate, sunt oameni cinstiți, nimeni nu a vorbit rău despre ei, au fost capturați în postul mare, nu cunosc prin ce decret, un căpitan a înconjurat casa preotului cu câțiva soldați să-l aresteze pe Alexandru Șotropa, dar s-a dus la Rodna pentru a-i captura pe ceilalți, unde a mers a doua zi cu mama lui Alexandru Șotropa.

2. Nimeni nu a incitat împotriva guvernului maghiar, dar militanților li s-a ordonat să se răzvrătească. Știu, de asemenea, că a avut loc o întâlnire la Năsăud vara trecută și tot timpul, dar știu cu siguranță că nici Florian Porcius și Alexandru Șotropa nu au fost prezenți la întâlnire, nu îi cunosc pe ceilalți doi. Acasă, Porcius Florian a aflat că a fost ales ca unul dintre comisarii care să ducă punctele expuse acolo, nu am auzit nimic la întâlniri împotriva ministerului, dar dacă au făcut-o, nu oamenii, ci ofițerii militari au făcut-o.

3. Decretele guvernului maghiar au fost anunțate poporului de către preot și fiul său Alexandru Șotropa în biserică noastră, dar nimeni nu a incitat împotriva conținutului lor din contră ni s-a poruncit să le ascultăm.

4. Nu am observat despre nimeni, în special unul dintre deținuți, să aibă relații cu Urban, sau că cei care au venit de la el ar trebui să se întoarcă, dar a venit de la Guvernul maghiar un decret, pe care Alexandru Șotropa a anunțat în biserică, a explicat că toți au fost iertați și că sunt liberi să se întoarcă.

Ion Sângeorzan.

Cel de-al șaselea martor, Lazăr Coruț, un rezident în vârstă de 67 de ani și cantor din Maieru, depune mărturie după credința sa.

1. Îi cunosc pe toți respondenții și sunt oameni cinstiți. Am slujit cu tatăl lui Alexandru Șotropa câțiva ani în biserică - respondenții au fost arestați în timpul postului, nu cunosc din decretul cui, nici motivul arestării lor, Alexandru Șotropa nu era acasă, la casa tatălui său, unde a locuit, apoi el însuși s-a dus de bunăvoie la Rodna.

2. Nimeni nu a incitat împotriva guvernului maghiar de aici, dar au venit ordine de la guvernul militar către forțele armate să intre sub arme. Anul trecut au fost două întâlniri în Năsăud, dar nu am fost prezent în niciuna dintre ele, nu pot spune nimic despre cele întâmplate acolo. Am auzit că s-au făcut unele cereri, dar nu știu ce li s-a întâmplat.

3. Decretele din ministerul maghiar au fost anunțate de preot și fiul său în biserică și nu le știu la ședințe pentru că nu apar de obicei acolo.

4. Nici cel mai mic contact nu am observat că au existat între deținuți și Urban, nici că cineva a încercat să-i convingă pe cei care au venit acasă să se întoarcă.

Lazăr Coruț.

Al șaptelea martor, Leon Coruț, 56 de ani din satul Maieru, este judecătorul satului, după credința sa.

1. Persoanele arestate sunt cele mai importante și mai oneste persoane. În postul Paștelui a apărut aici o armată, nu m-i s-a spus nimic ca judecător, casa preotului a fost înconjurată, doi ofițeri au intrat în casă, au căutat acolo pe Alexandru Șotropa, dar el a mers la unul dintre frații săi în sat înainte sau cu o oră în urmă, acolo a aflat că vor să captureze. Apoi nu a îndrăznit să meargă acasă, dar a doua zi el însuși a mers la Rodna cu mama sa la căpitan, nu știu pentru ce a fost căutat.

2. Nimeni de aici nu incitat împotriva constituției maghiare, pentru că nu era nevoie de ea, întrucât noi, fiind obișnuiți cu ascultarea și din moment ce maghiarii noștri sunt aici, am ascultat orbește poruncile. În Năsăud, după cum îmi amintesc, au fost două adunări, poate trei, eu nu am fost prezent în primele două, așa că nu știu nimic despre obiectele lor, am fost prezent la a treia, dar acolo ofițerii au vorbit mai mult, fără a ne fi întrebat despre nimic. Niciunul dintre cei arestați nu a fost prezent la acea întâlnire.

3. Decretele de la minister au fost anunțate de Alexandru Șotropa în biserică, iar mai târziu au ajuns ordinele militare din partea guvernului militar care au fost contrare celui de dinainte. Acestea au fost anunțate de ofițer, iar Alexandru Șotropa nu a participat la nici o incitare.

4. Niciunul dintre respondenți nu a avut cel mai mic contact cu Urban și nu au ascuns pe nimeni, dar Alexandru Șotropa și Florian Porcius, auzind că se întâmplă multe lucruri, s-au ascuns de frică, dar nu știu unde. Dar după câteva zile văzând că nimeni nu a fost rănit, s-au întors și nu numai că nu au incitat, ba chiar ordonanțele emise de guvern pentru returnare și iertare au fost anunțate în biserică de Alexandru Șotropa.

Leon Coruț.

Al 8-lea martor Grigore Ureche, un tânăr de 42 de ani, jurat în Maieru, își mărturisește credința.

1. Cunosc toate cele patru persoane arestate, au caracter onest și bun, pe care nu știu din ce decret și de ce au fost luați, pentru că nu eram acasă aici, eram pe hotar.

2. Între noi că s-ar fi întâmplat ceva agitare nu știu, nu am auzit, dar odată a venit printre noi un locotenent pe nume Ferenczi, care în fața bisericii ne-a chemat să jurăm pe constituție. Noi am cerut să ne explice ce este constituția, dar el a răspuns doar constituție, constituție. Cu siguranță nu știa nici el, a plecat și nu am jurat până nu au venit maghiarii aici. Ei au explicat și constituția, pe care o iubim, pentru că vedem că este utilă și pentru noi, iar dacă ne-ar fi fost explicată vara, am fi fost frați cu ungurii, dar când Urban a venit de la Viena el a emis un ordin ca să-l apere pe împărat, despre care pretinde că a fost atacat de guvernul maghiar. Au fost câteva întâlniri în Năsăud, dar eu am auzit ceva despre asta și eu, nu știu nimic despre lucrurile mai notabile care s-au întâmplat acolo, pentru că nu eram acolo.

3. Decretele de la minister au fost anunțate toate în adunări de către un administrator numit de judecătorul satului, iar parțial în biserică de Alexandru Șotropa.

4. Deținuții nu avuseseră contact cu Urban, știu că Urban i-a chemat pe tineri să slujească în armată pentru că îi angajează în birouri, iar Alexandru Șotropa a fost reticent pentru că

intenționa să servească în biserică, și nici cei care erau acasă, nici cei care veneau de la Urban, nu au fost incitați să se retragă.

Grigore Ureche.

Al 9-lea martor Ion Berende, 42 de ani, din Maieru, care își mărturisește credința.

1. De când cunosc persoanele arestate, le-am știut întotdeauna că se comportă bine, nu știu motivul arestării lor, dar bănuiesc că am auzit că cei mai învățați sunt capturați și chiar uciși. După asemenea știri Florian Porcius și Alexandru Șotropa s-au speriat și au fugit, dar ulterior auzind că nu s-a întâmplat nimic, s-au întors și au fost acasă până au fost capturați.

2. Nu a existat nici o incitare între noi, cu excepția ordinelor militare ale lui Urban. Au fost două adunări în Năsăud, dar nu am fost prezentă la niciuna dintre ele, deoarece nu mă aflam printre bătrânii satului la acea vreme și nu știu nimic despre obiectele lor. Niciunul dintre cei capturați nu a fost prezent, iar Alexandru Șotropa știe cu siguranță că nici el nu a fost acolo, au vrut să fie angajați în armată, dar, fiind singurul fiu al tatălui său, nu avea cum pentru că era destinat slujirii preoțești.

3. Alexandru Șotropa a anunțat oamenilor din biserică decretul din partea guvernului maghiar și a explicat conținutul acestora.

4. Nu știu ca vreunul dintre respondenți a fost în contact de Urban și nici că această persoană i-a incitat pe cei care au venit acasă să se întoarcă la el.

Ion Berende.

Al 10-lea martor Maței Hodoroga, 60 de ani, din satul Maieru, își mărturisește credința.

1. Cunosc respondenții și știu că sunt oameni buni, au fost capturați în perioada postului, nu cunosc decretul, nu știu de ce, dar bănuiesc că cineva i-a denunțat că sunt cu Urban, dar nu știu nimic despre asta.

2. Nu a existat altă incitare printre noi, dar Urban a trimis decrete lui pentru a-l asculta pe el și nu pe guvernul maghiar. Dar decretul din ministerul maghiar au fost anunțate de Alexandru Șotropa în biserică și a explicat, știu sigur, că Alexandru Șotropa nu a incitat niciodată împotriva guvernului maghiar. Întâlnirile au avut loc la Năsăud vara trecută, dar fiind în munți nu știu nimic despre ele.

3. Mărturisit mai sus.

4. Că Alexandru Șotropa nu a incitat să țină cu Urbanul, nu am observat că altcineva ar fi făcut-o, știu sigur.

Maței Hodoroga.

După ce cei 10 martori de mai sus au fost interogați în Maieru, iar mărturiile lor au fost înregistrate textual, văzând din mărturia tuturor martorilor că toate decretul trimise aici de guvernul maghiar au fost anunțate oamenilor, am vrut să ne convingem, am adus în fața noastră procesele verbale ale bisericii din Maieru, unde am găsit toate decretul introduse

Printre cele mai notabile proclamații se numără proclamarea locotenentului general Bem din Oradea din 6 decembrie 1848 și din Cluj-Napoca din 27 decembrie și proclamarea comisariului național László Csányi din 2 martie 1849.

Am continuat interogatoriul în Rodna în 19 iunie 1849.

[...]

(Aceste fragmente fac parte dintr-un studiu mai amplu, cu același titlu, fiind preluate de noi cu acordul autorului)

Târg de carte în Germania**Frankfurter Buchmesse 2021**

Wir freuen uns darauf, mit Ihnen zusammen wieder zu starten! (Ne bucurăm să luăm din nou startul împreună, trad. n.), astfel începe *buchmesse.de* să-si întâmpine simpatizanții la ediția din 2021. Acest „din nou” se referă în mod concret la revenirea la normal, la întâlnirile reale ale organizatorilor, expozanților și a vizitatorilor acestei mari manifestări culturale. Revenirea la forma „fizică”, așa cum este ea denumită de oamenii din specialitate.

Cum era de așteptat, evenimentul va avea loc în condiții, din păcate, și anul în curs, speciale, și asta din bine cunoscutul motiv al pandemiei. Autoritățile orașului Frankfurt au anunțat din timp condițiile igienice, așa cum se regăsesc pe *situl* ei oficial *buchmesse.de*. Printre măsurile sanitare luate se numără și faptul că standurile sunt reduse ca spațiu, iar culoarele dintre ele sunt, dimpotrivă, de dimensiuni considerabile. Dar știm cum se întâmplă, teoria și punerea ei în practică nu se suprapun întotdeauna.

Stuttgarter Zeitung din 20 octombrie a. c. făcea referințe în acest sens, pe pagina culturală, sub titlul *Die Literaturschau im Corona-Stresstest* (Spectacolul literar sub semnul stresului pandemic). Subtitlul: *Eine Sehnsucht nach Nähe eilt dem Comeback der Buchmesse in Frankfurt voraus. Doch das so lange entbehrte Gespräch spielt sich zunächst einmal vor allem in langen Warteschlangen ab.* (Nevoia de apropiere grăbește revenirea Târgului de carte din Frankfurt. Însă mult așteptata conversație are loc, înainte de toate, în lungi cozi de așteptare (trad. n.), și asta în zilele când *Buchmesse Frankfurt* era deschisă doar reprezentanților de specialitate. Cu toată bunăvoința organizatorilor și a celor din „industria de carte”, numărul vizitatorilor, a publicului larg, va fi limitat la maximum 25.000 pe zi. Prezența vizitatorilor va fi monitorizată prin sisteme video, urmărindu-se astfel evitarea grupurilor mari de persoane. În astfel de condiții, bineînțeles că numărul lor nu va atinge nici pe departe cota celor 300.000 din 2019. De la bun început, trebuie precizat că la ediția din acest an au apărut teme noi. Într-o emisiune de pe postul de radio SWR2, cu participare a reprezentanților din domeniu, respectiv a unui editor, doi scriitori precum și a unuia din domeniul *Bücherbörse* (în rom. *schimb de cărți*), se discuta despre lipsa materiei prime (hârtia), dar și despre bucuria reluării formei fizice a acestei mari sărbători a cărții. Am aflat aici faptul că, în anul în curs, cifra cărților vândute depășește în actualul octombrie pe cea a întregului an 2019, dar și că la Frankfurt numărul participanților pe care se contează anul acesta nu va trece de o treime față de cel al vizitatorilor din urmă cu doi ani.

Am continua cu niște aspecte „brizante”, cum sunt ele numite de presa germană. Unul dintre ele, care a stârnit mare valvă, este cel al boicotării unor scriitori, drept protest îndreptat împotriva participării, ca expozanți, a unor edituri de orientare politică de dreapta. Este vorba în primul rând de *Jungeuropa-Verlag*. Prima, care din motivul amintit, a refuzat să se arate și să citească din propria creație, *Schwarzes Herz*, a fost *Jasmina Kuhnke*, căreia i-au urmat și alți autori, cum ar fi *Annabelle Mandeneg* și *Raul Krauthausen*, acesta din urmă, un cunoscut *Menschenrechts aktivist* (activist în slujba drepturilor omului). Organizatorii au justificat îngăduința vis-à-vis

de participarea unor astfel de edituri prin suveranitatea libertății de opinie. De altfel, reacțiile de protest nu erau chiar noi, cazuri precedente se înregistrau deja la ediția din 2017. *Găsesc că situația este foarte gravă, din moment ce unor scriitoare le este frică să vină la Frankfurt din cauza unor edituri și scriitori de orientare politică de dreapta*, a afirmat *Peter Feldmann*, primarul general al orașului Frankfurt am Main, în cuvântarea rostită la festivitatea de decernare a *Premiului Păcii librărilor germane*. Așadar, o pată care a aruncat umbră asupra desfășurării evenimentului. Dar controversa își au și latura lor pozitivă, în sensul că disputele dau într-un fel sarea și piperul unor astfel de manifestări. Sociologul *Aladin El-Mafaalani* vedea lucrurile dintr-o lumină care ar indica un progres în societate. Se referea la faptul că, prin discuțiile astfel create, efectul schimbării în bine va apărea odată cu trecerea timpului. Părerea lui este că felul în care sunt văzute editurile de dreapta ar constitui o dilemă încă nesoluționată și că o finalizare pozitivă presupune o continuare a mersului înainte al societății. Vechile soluții, elaborate în ultimii ani, nu-și mai găsesc astfel funcționalitatea. În anii trecuți, mai afirmă sociologul, organizatorii târgului au rezolvat această problemă prin amplasarea unor astfel de edituri în locuri marginale, mai puțin expuse publicului. Referitor la această situație, *Juergen Boos*, directorul Târgului de Carte afirmă că *Die Freiheit des Wortes ist für uns nicht verhandelbar / Libertatea cuvântului nu este, în concepția noastră, negociabilă* (trad. n.), dar și că renunțarea unor autori de a lua parte la expoziție, din motivele menționate mai sus, este regretabilă (știre preluată de pe www.journal-frankfurt.de). Alte teme prezente la ediția din acest an au fost feminismul, antirasismul, genurile și cultura disputei. Acestea li s-au mai adăugat și procesul de schimbare al climei, precum și constatarea unor scriitori ori jurnaliști, în dialogul lor cu publicul, al unui nivel de limbă plat în mediile internet. Una „rece și lipsită de orice empatie”. Pe *tagesschau.de* găsim o descriere potrivită a ediției din acest an: „*Endlich - das war ein Wort, das man in den ersten Tagen immer wieder hören konnte. Endlich wieder Begegnungen, endlich wieder Buchmesse. Während am Mittwoch und Donnerstag die Messehallen noch recht leer waren (...) änderte sich das Bild am frühen Freitagnachmittag, als die ersten Besucherinnen und Besucher aufs Messegelände strömten. / „În sfârșit”* – a fost un cuvânt des auzit în primele zile. În sfârșit întâlniri, în sfârșit târgul de carte. În vreme ce sălile de expoziție erau, miercuri și joi, încă destul de goale (...) situația s-a schimbat vineri, în primele ore ale după-amiezii, când primii vizitatori s-au înghesuit în zona expozițională. (trad. n.).

După ce, în 2020, Canada era țara invitată de onoare, una prezentă în exclusivitate virtual, anul acesta tot ea va fi în centrul atenției, de aceasta dată pe cale analogă, concretă, cum de altfel se și spera cu un an înainte. Semnul sub care țaranord-americană se prezenta în 2020 era *Singular Plurality / Singulier Pluriel* (Diversitate unică), iar anul acesta se va continua pe aceeași linie, dar Târgul de Carte ca atare se folosește de motto-ul: *Re:connect - Welcome back to Frankfurt*. Nu însă printr-o

Damaschin Pop-Buia

Născut: 1961 în localitatea Maieru, jud Bistrița-Năsăud, unde urmează cursurile școlii generale. Cursuri liceale la Sângeorz-Băi și Năsăud.

Absolvent al Facultății de litere, secția franceză-română, la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, promoția 1990. Profesor în Mediaș până în martie 1992 când se stabilește în Germania, la Ostfildern. Din 1994 lucrează la arhivele județului Esslingen (*Landratsamt*, Prefectură), în vecinătatea orașului Stuttgart. A colaborat cu poezie, critica literară, eseu și traduceri la „Convorbiri literare” (Iași), „Magister” (Sibiu), „Vatra” (Târgu Mureș), „Vatra veche” (Târgu Mureș), „Cuibul visurilor” (Maieru), „Neuma” (Cluj-Napoca), „Răsunetul cultural” (Bistrița), „Mesagerul literar și artistic” (Bistrița), Mișcarea Literară (Bistrița), Alternanțe (Garmisch-Partenkirchen, Germania). Este membru al Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud.

Apariții editoriale.

„Poezii plâng”, Editura *Clusium*, Cluj-Napoca, 1997;

„Mângâind ninsori la Maieru / Caressant des neiges à Maieru”, Ediție bilingvă (română/franceză), Editura *Aletheia*, 1999 (versiunea în limba franceză semnată de Florin Avram);

„cu cuvintele la plimbare”, versuri, Editura PIM, Iași, 2021.

Cotraducător al cărții „Mozaic românesc” (germană-română) a lui Richard Müller-Schmitt, împreună cu Cristina Delia Bălăban, apărută la Editura Excelsior din Cluj-Napoca, 2006.

De asemenea, coautor la diferite publicații cu caracter arhivistic (în limba germană).

73760 Ostfildern, Germania
Adresa E-Mail: dpopbuia@gmx.de

întoarcere la formula de până în 2019, an în care când Norvegia, țara invitată de onoare, era prezentată în mod clasic, ci, așa cum încă din primăvară se anticipa, vom participa la cel mai mare târg de carte din lume într-o formulă hibrid. Unora din domeniu le place să o numească *fizică*, alții preferă termenul *hibrid*, căci și în acest an, în parte, întâlnirile cu cartea și cu reprezentanții ei au loc în formă virtuală.

(continuare în pag. 10)

Damaschin POP-BUIA

Târg de carte în Germania**Frankfurter Buchmesse 2021**

(continuare din pag. 9)

Se știe bine, această situație atrage după sine un efect de înstrăinare, lipsa contactului fizic, social-palpabil, fiind înlocuit cu imagini, de fel și chip, care nu reușesc să înlocuiască decât parțial prezența fizică. Dar să nu cumva să ne bucurăm de o libertate totală, la nivelul avut până în anul instalării pandemiei, ci, în mod foarte prudent, cu luarea măsurilor sanitare care se impun și care, cine știe, câtă vreme vor mai face parte din cotidianul nostru. Despre istoricul și tradiția *Buchmesse Frankfurt* se știu o sumedenie de lucruri, așa că ne vom mulțumi să punctăm cu precădere evenimentele în curs de desfășurare ori pe cele care au avut deja loc în zilele acestea. La ora la care scriu (sâmbătă, 23 oct. 2021) evenimentul este în plină desfășurare, iar mâine urmează ca manifestarea să ajungă la final. Spre aducere aminte, târgul de carte din Frankfurt pe Main, este deschis deopotrivă editurilor, librăriilor, bibliotecilor și anticariatelor (așa-numitei *industrii de carte*), iar publicului larg i se oferă accesul abia în ultimele trei zile, de vineri, 22, până duminică, 24 octombrie. Perioada întregă de desfășurare este, în acest an, 20-24 octombrie.

Canada a fost prezentată așa cum se cuvenea unei țări invitate de onoare. Presa vorbește aici despre prezența ei într-un *pavilion poetic* și ca având un program palpitant și variat, cum de altfel promitea și motto-ul, același de anul trecut: *Singular Plurality*. Încă de la deschiderea *Buchmesse*-i, publicului i s-a oferit posibilitatea de a face cunoștință cu istoria întinsei țări nord-americane, prezentare de care s-a ocupat guvernatoarea generală *Mary May Simon*. Aceasta, având rădăcini indigene, a vorbit, printre altele, despre copilăria specifică unei astfel de populații, sărind însă peste vremurile așa-numitei "*Residential Schools*", instituții în care copiii indigenilor au avut de suferit un tratament cel puțin auster. Cei prezenți la expunere au răsplătit-o nu numai prin aplauze, ci și prin adevărate ovații. Iată, succint, scriitorii canadieni prezenți anul acesta în orașul de pe Main:

Josephine Bacon, o poetă indigenă (*Innu*), de origine din Pessamit. Trei dintre volumele ei de poeme au fost premiate (cu *Marché de la poésie de Montréal*, în 2010, precum și *Premiul pentru literatura indigenă*, categoria lirică, în 2019).

Vivek Shraya, scriitoare dar și plasticiană. Este prezentată drept o artistă *diemit ihren Werken die Grenzen von Musik, Literatur, bildender Kunst, Theater und Film überschreitet* / care prin lucrările ei artistice depășește granițele muzicii, literaturii, artelor vizuale, teatrului și ale filmului (trad. n.). V. S. este profesoară-asistentă la Universitatea din Calgary.

La Dany Laferrière, scriitor din Quebec, găsim următoarea mărturisire: *Ich habe immer von einer Biografie geträumt, die frei von Daten und Orten ist, und sich rein auf Emotionen oder Empfindungen stützt, auch die flüchtigen. Als ich zum ersten Mal eine Libelle sah. Als ich ins Meer ging, ohne zu wissen, dass*

ich schwimmen können muss. / Am visat dintotdeauna o biografie lipsită de date și locuri, una care să se bazeze pe emoții și pe trăiri, inclusiv pe cele efemere. Bunăoară, când am văzut pentru întâia oară o libelulă, ori am intrat pentru prima dată în mare, fără să știu că pentru asta trebuie să știu înota (trad. n.).

Paul Seesequasis este curatorul *Indigenous Archival Photo Project*, o expoziție online dar și fizică de fotografii de arhivă ale popoarelor indigene, care își propune să arunce o privire recuperatoare asupra istoriei și (re)descoperirea identității acestora. Cartea care l-a consacrat, *Blanket Toss under Midnight Sun*, apărută în 2019, s-a bucurat de o foarte bună primire din partea criticii, printre altele, în revistele literare *The Globe and Mail*, *The Walrus*, *Brick* și *Granta*.

Ca și în alți ani, evenimentul propriu zis a fost precedat de decernarea *Deutscher Buchpreis* (Premiul literar german Book Prize), de care anul acesta se bucură scriitoarea Antje Rávik Strubel (premiul dotat cu 25.000 Euro) pentru romanul *Blaue Frau* (Femeia albastră). Cartea prezintă biografia unei femei în tentativa ei de a se elibera din cleștele amintirilor torturante, datorate unei traume trăite în trecut, ca victimă a unui viol. Autoarea s-a născut în 1974 în Potsdam, a lucrat o vreme într-o librărie, pentru ca mai apoi să studieze, în Potsdam și New-York, psihologie și Științele literaturii (*Literaturwissenschaft*). A trăit câțiva ani în Suedia, dar s-a întors din nou în Potsdam. *deutschlandfunkkultur.de* relatează: *Blaue Frau* ist für die Jury des Buchpreises ein „aufwühlender“ Roman: *In einer tastenden Erzählbewegung gelingt es Antje Rávik Strubel, das eigentlich Unaussprechliche einer*

Sursa foto: www.zeit.de

traumatischen Erfahrung zur Sprache zu bringen. Im Dialog mit der mythischen Figur der Blauen Frau verdichtet die Erzählerin ihre eingreifende Poetik: Literatur als fragile Gegenmacht, die sich Unrecht und Gewalt aller Verzweigung zum Trotz entgegenstellt. „Femeia albastră” este, în ochii juriului premiului de carte, un roman tulburător. Într-o mișcare narativă bâjbăită, Antje Rávik Strubel reușește să pună în discuție inexprimabilul, caracteristic unei experiențe traumatice. În dialog cu figura mitică a *Femeii Albastre*, naratoarea condensează poetica ei de intervenție: literatura ca o fragilă contrapunere care, în ciuda disperării, se opune nedreptății și violenței. (trad. n.).

Tot referitor la acest prestigios premiu am aflat, cu bucurie, că pe lista lungă (*longlist*) a cărților nominalizate s-a aflat și romanul unei autoare de origine română, trăitoare în Elveția. Este vorba despre Dana Grigorcea al cărei roman *Die nicht sterben* (*Cei care nu mor*), se afla, în luna mai a anului în curs, pe locul 4 al topului de carte al *SWR-Bestenliste*. O carte primită cu entuziasm de critica literară din spațiul de limbă germană. Autoarea s-a născut în 1979 la București, unde de altfel s-a și format. A studiat germana și neerlandeza la Facultatea de Limbi Străine a Universității din București. Lista cărților publicate este impresionantă, ținând cont că scriitoarea este încă tânără. Ea cuprinde romane, eseistică și literatură pentru copii, însă toate aparițiile sunt în limba germană. Danei Grigorcea i s-a tradus, cel puțin până acuma, doar un roman în limba română: *Das primäre Gefühl der Schuldlosigkeit* (*Sentimentul primar al nevinovăției*), tradus în românește de Nora Iuga, în 2017). Sunt sigur însă că traduceri se vor înmulți.

Pentru a crea o imagine a tematicii discutate la această ediție o să spicuiem din programul de *Talks*, care include autori și cititori, deopotrivă. Ne vom referi la cele organizate de renumitul ziar *Süddeutsche Zeitung*, unul care îl concurează pe *FAZ* (*Frankfurter Allgemeine Zeitung*), poate cel mai cunoscut pe plan internațional. Ca în fiecare an, pe scena rezervată programului *ARD* de televiziune (analog tvr 1). Motto: *Wie wollen wir leben? Unsere Bühne für die Zukunft* (Cum vrem să trăim? Scena noastră pentru viitor). Participarea este asigurată prin *Livestream*, desigur, după achiziționarea *online* a билетelor. Iată programul:

Vineri, 22 octombrie: ora 10:00-10:30: *De câte identități au nevoie omul și arta?* Dialog între Sasha Marianna Salzmann și Marie Schmidt.

10:30 – 11:00: *Vom mai prinde noi vremea unei societăți fără rasism?* Cu participarea lui Aladin El-Mafaalani și Jens-Christian Rabe.

Sâmbătă, 23 octombrie: ora 10:00-10:20: *Cum se scrie despre un orașel scufundat în tăcere?* În dialog, Eva Menasse și Alexandra Förderl-Schmid.

11:10 – 11:25: *Au fost oare anii 1920 un deceniu al iubirii?* Discutat de Florian Illies și Felix Stephan.

13:05 – 13:35: *Cât de mare este puterea istoriei?* în dialog, Friedemann Karig, Samira El Ouassil și Felix Stephan.

13:40 – 14:10: *Dincolo de granițe și partea întunecată a globalizării.* Discuție între Steffen Mau și Miryam Schellbach.

15.05 - 15.35: Un roman redescoperit de Siegfried-Saga. Schimb de opinii, cu Felicitas Hoppe și Miryam Schellbach.

Duminică, 24 octombrie: ora 10.35 - 11.05: Literatură de tineret. *Stasi* (*Staatssicherheit*) în sala de clasă. Cu participarea lui Grit Poppe și Roswitha Budeus-Budde.

(continuare în pag. 11)

Damaschin POP-BUIA

Târg de carte în Germania**Frankfurter Buchmesse 2021***(continuare din pag. 10)*

11 - 11.30: Este a fi singur din punctul de vedere al societății acceptabil? Cu Daniel Schreiber și Alex Rühle.

Aceste *Podiumdiskussionen* (discuții în panel), cum se numesc ele în limba germană, au avut ca „actori” pe de o parte *Buchautoren* (Schriftsteller) și, pe de alta, redactori ai ziarului amintit mai sus (*Süddeutsche Zeitung*). Prin tematica lor se poate crea o imagine de ansamblu a ediției actuale.

Premiile din acest an au fost acordate cu precădere femeilor. Am întâlnit, în presă de aici, chiar formularea: Anul acesta Buchmesse Frankfurt a fost dominată de femei (*sehr weiblich geprägt*).

Despre *Deutscher Buchpreis* (Premiul literar german Book Prize), acordat scriitoarei Antje Rávik Strubel pentru romanul „Die blaue Frau” am relatat mai sus. Un alt premiu important este cel al *Friedenspreis des Deutschen Buchhandels* (Premiul Păcii librărilor germane), de care s-a bucurat în acest an Tsitsi Dangarembga, scriitoare și regizoare de film. Decernarea lui a avut loc duminică, 24 octombrie, în Biserica Sfântul Pavel (*Pauluskirche*) din Frankfurt. Tsitsi Dangarembga este originară din Zimbabwe, născută la 14 februarie 1959 în Mutoko, și se numără printre cei mai importanți scriitori și regizori din țara africană pe care o reprezintă. Trilogia ei romanesă (*Tambudzai-Trilogie*) s-a bucurat de mare succes pe plan internațional. Motivarea juriului, așa cum o găsim pe *friedenspreis-des-deutschen-buchhandels.de*:

Die Schriftstellerin und Filmemacherin aus Simbabwe verbindet in ihrem künstlerischen Werk ein einzigartiges Erzählen mit einem universellen Blick und ist deshalb nicht nur eine der wichtigsten

Künstlerinnen ihres Landes, sondern auch eine weithin hörbare Stimme Afrikas in der Gegenwartsliteratur. / Scriitoarea și regizoarea din Zimbabwe îmbină în creația ei artistică felul aparte de a povesti cu o privire de ansamblu de caracter universal, fiind astfel, nu numai o artistă importantă a țării, ci o voce care cunoaște un larg ecou în literatura Africii de astăzi. (trad. n.). Desemnata premiului din acest an este, de asemenea, o luptătoare împotriva mecanismelor de subjugare, a colonialismului, a discriminării sexuale și a rasismului. Pe lângă activitatea scriitoricească, ea se implică activ în campanii de respectarea drepturilor femeii, precum și în cele care se ocupă de mersul înainte al politicii din țara ei.

De *Deutscher Wirtschaftsbuchpreis / Premiul cărții cu caracter economic*, mai precis „*Unternehmerbuch des Jahres*”, s-a bucurat anul acesta Bill Gates, fondatorul marelui concern *Microsoft*, pentru cartea intitulată *Cum să evităm catastrofa schimbării climei*. Interviu acordat de acesta redacției *Handelsblatt* (în Berlin, via *online*) a fost transmis și la gala decernării premiilor de la Buchmesse din Frankfurt. Potrivit www.handelsblatt.com, Gate afirmă: *Am scris această carte pentru a ajuta la semnalarea dificultății problemei de schimbare a climei dar și cu convingerea că salvarea ei este încă posibilă.*

Der Deutsche Jugendliteraturpreis (Premiul Literaturii germane pentru tineret) a fost următorilor autori și coautori:

Sydney Smith, pentru cartea *Unsichtbar in der großen Stadt / Invizibil într-un oraș mare* (trad. n.; traducerea în germană de Bernadette Ott), carte ilustrată

Marianne Kaurin, scriitoare norvegiană, pentru „*Irgendwo ist immer Süden*” / *Undeva întotdeauna*

exista un sud (trad. n.; în germană de Franziska Hüther), carte pentru copii

Jurga Vilė (text), Lina Itagaki (ilustrare), premiate pentru secțiunea de literatură pentru tineret, pentru cartea: *Sibiro Haiku*, tradusă în germană de Saskia Drude. Autoarele sunt, amândouă, de origine lituaniană

Christoph Drösser (Text) und Nora Coenberg (Ilustrare) pentru carte de specialitate (*Sachbuch*): *100 Kinder* (*100 de copii*, trad. n.)

Însfârșit, pe al cincilea loc: Will Hill, pentru "After the Fire", traducere în limba germană de Wolfram Ströle

A mai fost premiată, pentru întreaga activitate de traducere, Guidrun Penndorf (cunoscută mai ales pentru varianta germană a benzilor desenate *Asterix* și *Lucky Luke*)

La ora bilanțului s-a constatat prezența a 2.000 de expozați din 80 de țări, ceea ce, în comparație cu anul 2019, ultima ediție reală, fizică, reprezintă o scădere simțitoare. Era anul în care participau 7.450 de expozați din 104 țări. Ținând cont însă de condițiile speciale, datorate situației pandemice, organizatorii s-au declarat mulțumiți de reușita acestei ediții hibrid, mai ales de partea ei fizică, de întâlnirile *face-à-face*, expozați ori autori de carte, pe de o parte și cititori, ori iubitori ai ei, pe de alta. Târgul de carte s-a încheiat dar întrebările puse aici, precum *Cum vrem să trăim*, ne vor însoți încă multă vreme, au ținut să observe organizatorii acestuia.

Ștafeta a fost înmănată Spaniei, țara care se va bucura de statutul de *Gastland* a ediției 2022. Țara iberică promite că se va arăta "*Sprühend kreativ*", ceea ce am traduce noi cu *creativitate sclipitoare*. Așa să fie!

Damaschin POP-BUIA

Ostfildern, în octombrie 2021

In memoriam**Ioan Moldovan**

La 5 Noiembrie 2021 decedează brusc și cu totul neașteptat, Ioan Moldovan, Don' Nelu, patronul de la Revox Bistrița, provocând o teribilă lovitură întreg ansamblului creativ și constructiv Revox, din care, cu mândrie, cred că fac parte...

Revox, locul de întâlnire al individului mic și mărunț și fragil, care sunt eu și quasi-infinitatea Speciei Sapiens...

Revox, vatra creativă dintre temporo-spațialitatea individualizată și subiectivizată și quasi-infinitatea măritelor universuri ce ne înconjoară și ierarhizează...

Revox, bătaia de puls și impuls al spiritului, al ambițiilor, al monumentalizării clipei în literă, în

număr, în cuvânt, în propoziție, în frază, în carte și sisteme filozofice, care sunt subsecvent sapientizate și videologizate...

Revox, suprasinteza dintre cauzalitățile materialis, formalis, efficiens și finalis, redefinind Specie și destin, Atotputernic prin duhul adevărului, duhul dreptății, duhul cunoașterii și duhul revelației...

Revox, reactorul crucialelor întrebări De unde vin?, Cine sunt?, Încotro mă îndrept?, Ce pot să fac?, Ce pot să sper? Ce este omul?, Ce este Ființa Sapiens?...

Revox, iluzia irepresibilă din uman și SapientoUman, al zborului degravitat din câmpurile

epistemologice și axiologice, conjugate în epistemoaxiologic, paralela spirituală din câmpurile electromagnetice ale geofizicului pământ, îmbrățișat de logosul divin al nemuririi...

Revox, tensionalitatea tuturor tensionalităților, impersonalitatea tuturor personalităților din uman și SapientoUman, de dincolo de scrieri și rescrieri, de dincolo de imagine și eidos, de dincolo de fiecare din noi și de propria noastră temporalitate, undeva înspre lumina învierii din atemporalitatea și aspațialitatea Creatorului Universal, din nesfârșitul său AtotPuternic și AtotCuprinzător...

Augustin OSTACE

Köln Nord, Germania, la 8 noiembrie 2021

Cartea**Valer Scridonesi-Călin, al 60-lea în rândul autorilor măiereni**

Născut la 5 iunie 1947, în „Cuibul visurilor” lui Rebreanu, chiar la poalele Măgurii Mari, a studiat la Liceul „George Coșbuc” din Năsăud, apoi a urmat cursurile Facultății de Fizică a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, după care a susținut teza de doctorat în domeniul mecanicii cuantice. Profesor de fizică, traducător de engleză și franceză (fizică, matematică și cibernetică), ajunge asistent universitar la Catedra de Fizică a Institutului Politehnic București, respectiv Facultatea de Aeronave, Electronică și Telecomunicații, de Energetică, Automatică și Tehnologie Chimică. Colaborator al profesorului George C. Moisil ce poartă numele matematicianului cu „obârșia în neamul Moisil din Maieru”, devine în 1990, șef de lucrări la Catedra de Fizică din cadrul Institutului

Politehnic București și Secția de Chimie-Fizică a Universității București. A publicat multe lucrări și comunicări științifice în reviste din țară și străinătate. Este membru al Societății Române de Fizică, al Comitetului Român de Istorie și Filozofia Științei al Academiei Române. Om de știință, dar și talentat literat, filozof și iubitor de tradiție românească, admirator de Eminescu și Rebreanu, membru al Astei Năsădene este totodată și susținător al patrimoniului măierean din „Cuibul visurilor.”

Iată, pe scurt cine este Valer Scridonesi-Călin zis și Eliserva Măierean, prezent în fața cititorilor cu cele trei cărți publicate la Editura „Regsan, în 2021. Primul volum se intitulează „**Mi-e dor - Poeme didactice**”.

Prima copertă îl surprinde pe autor într-un portret expresiv de prin 1988, coperta a doua cuprinde prezentarea pertinentă a acestuia de către Ilie Frandăș, în emisiunea „Maieru și Valer Scridonesi-Călin”, din 4 mai 2021, la Ardeal TV. Un motto intitulat „Rugăciune”, sub forma unui poem semnat de autor deschide volumul, după care are cuvântul autorul cu câteva date preliminare necesare înțelegerii operei. Amănunte asupra câtorva locuri dragi (Maieru și Bistra Mureșului, Reghin și București precum și oameni care i-au marcat existența (profesorii de română, Octavian Ruleanu și Sever Ursu). Se precizează că primul

*(continuare în pag. 12)***Iacob NAROȘ**

Cartea

Valer Scridonesi-Călin, al 60-lea în rândul autorilor măiereni

(continuare din pag. 11)

volum cuprinde poeme din perioada 2008- (22.11) 2016. Și, bineînțeles, urmează mulțumiri celor cu care autorul a intrat în contact în timpul și după elaborarea cărții (Mircea Daroși de la Astra Năsăudeană, prozatorul Ilie Frandăș, realizator de emisiuni TV, interviul cu muzeograful Viorel Partene și domnul Daniel Bonț de la editură).

În continuare, avem 271 de pagini cu poeme din care am desprins câteva direcții mai bine conturate și apropiate de zona noastră: Maieru ca sat natal cu datini, obiceiuri străvechi cunoscute de autor din propria-i copilărie, e vorba de poemul „Adevărat c-a înviat!” – scrisă în subgrai măierean în care se surprinde obiceiul de Paște când copiii măierenilor umblă din casă-n casă și vestesc Învierea pentru care primesc ouă roșii. (vezi p. 70). Sărbătorile de Iarnă sunt prezente așa cum se petrec la Maieru (vezi „Noapte de Crăciun”, p. 13); se înșiră toponime dragi autorului din copilărie: Fundu Pârcioii Maierului, casa bunicului Mnicului Scridonesă, iar în poemul „Mi-e dor” se adaugă și altele ca: Sânmida, Fic, Tutuleasa, Bliderea, Sacă, Bori, Muncel, Prislop, Hânțoia, Jăreada, Ciuroi, Valea Caselor, Măgura Mare. Un alt eveniment emoționant este prilejuit de semicentenerul absolvirii gimnaziului măierean, unde pe lângă prezentarea colegilor avem și un „Pre Laudatio al profesorului diriginte, Sever Ursa (vezi p. 16). Nu este uitat nici Liviu Rebreanu căruia i se închină un ciclu intitulat „Rebreniene.” Se citează inscripția de pe monumentul acestuia din Cimitirul Belu:

„Ion încet, cucernic,/ fără să-și dea seama,/ se lăsă în genunchi./ își coborî fruntea/ și-și lipi buzele/ cu voluptate de pământ/ - tul ud./ Și-n sărutarea/ Aceasta grăbită el/ Simți un fior rece, amețitor...” (p. 18). Autorul își mărturisește faptul că „este copleșit de adevărurile noului destin al Țăranului Român.” Nu este neglijată nici publicația măiereană „Cuibul Visurilor” și anume momentul festiv când s-a ajuns

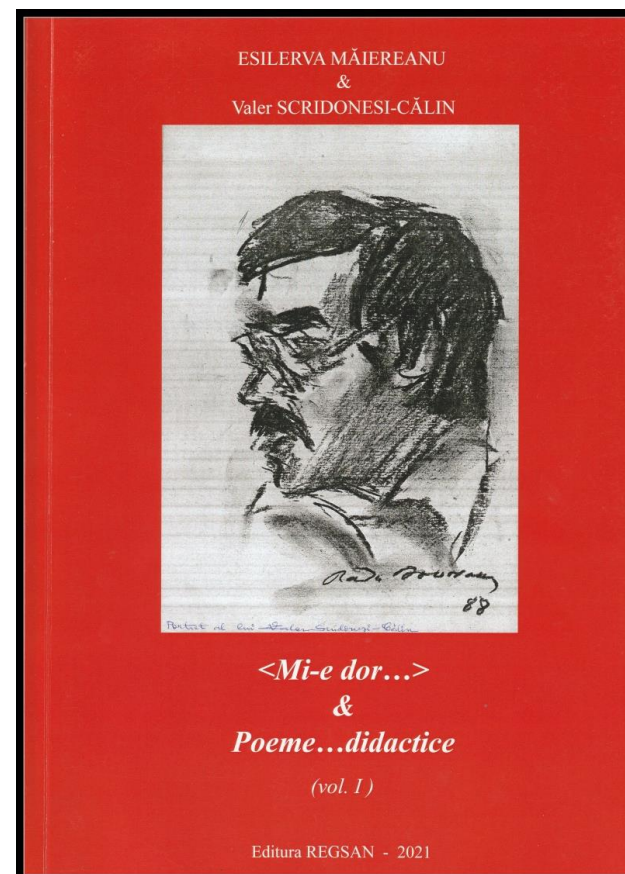
la numărul 100 (p. 29). Pentru Domnul profesor Sever Ursa, Director fondator al revistei este și un „Laudatio cu ocazia împlinirii a 80 de ani” (10 martie 2012), p. 29).

Alte direcții și teme ale poemelor se referă la București (orele la universitate, frecventarea Muzeului de Artă al României, politica dâmbovițeană), filozofie (Adam și Eva, Mărul și Șarpele, Socrate), reflecții despre viață pe tera, dialogul criticului de artă cu pictorul, incendierea Romei, Hamlet, Gulliver, mama, iubirea, Cuvântul, toamna, Folclorul, Poezia, poetica și poietica, ars poetica, cosmologia, zei, semizei, timpul, preluări și prelucrări de pe Facebook etc. În privința folclorului, autorul se axează pe Dragobete, cosmologie, folclor pentru copii și nunta (vezi „Nunta la Maieru, p. 23). „Instant” – în subgrai măierean aduce în atenție toponime și porecle măierene (p. 87), „Icoane pe glajă” reamintește din casa bătrânului obiecte vechi (p. 242). „În Maieru nost” (p. 270) pomenește de o serie de măierenisme (harbuj, burduj, hurlub, perj, lătunoi, gureș, mălăiște), ce dau o nuață arhaică și pitorească textului.

Suntem doar la primul volum, să amintim că el are culoarea roșie predominantă pe copertă, celelalte două vor fi cu galben și albastru, despre ele într-un număr viitor. Apreciam strădania autorului în finalizarea acestui proiect cu totul original, atât în formă cât și în conținut și-l așteptăm să reia seria de articole interesante din anii precedenți, la revista „Cuibul visurilor”.

Reproducem motto-ul cărții sub forma unei poezii intitulată „Primăvara cărei toamne?” (Rugăciune):

Un pumn de sămânță, Doamne, / căușul la o singură mână, / am strâns, de-atâta... vreme! / Primăvara cărei toamne, / în palma mea, mișcă, geme / A încolțire și rod bogat, / cerându-i prielnică țărână? / Un pumn de sămânță adunat,/ precum o

visată verde grădină, / Cu triluri de presuri pe cat / și flori în zumzet vibrat de albină... / Dă-I, Doamne, APĂ! Dă-I, Doamne, LUMINĂ” / Dă-I, Doamne, că O am semănat / în cea mai sfântă iubită ȚĂRÂNĂ, / spre TINE mă rog, cu gându-nmuiat / în călimara de LIMBA ROMÂNĂ...”

Felicitări, drag prieten de odinioară, ai adevărit cu brio zicala: „(Mult) mai bine mai târziu, decât niciodată”. Ai intrat, ca să zic așa, cu dreptul și pe ușa din față, în locul binemeritat de atâta vreme, cu dârzenia și mândria specifice măiereanului de oriunde, trăitor pe lumea aceasta.

Iacob NAROȘ

Debut

Doamna învățătoare

Doamna învățătoare, bună dimineața!
Cu dumneavoastră, rază de soare, ne este viața.
Noi, copiii, vă iubim
Și doar bine vă dorim!

Chipul vi l-am ținut în ramă
Căci m-ați învățat să scriu cuvântul „mamă”.
Ne-ați învățat cu drag, pe fiecare
Să citim din cartea de comunicare.

Numere adunate, înmulțite și-mpărțite,
Cercuri, unghiuri drepte și ascuțite,
Exerciții rezolvate și necunoscute
Cu toate mințile ne-au fost umplute.

Pentru toate câte-am învățat
Și cunoștințele ce le-am acumulat,
Clasa a III-a B vă mulțumește
Și sănătate multă vă dorește!

La mulți ani!
Mulțumim, Doamna învățătoare Elena Berende!

Natanael Leonte, clasa a III-a B -, „Raze de soare” (6.10.2021)

Copiii măiereni de altădată

Se apropie sărbătorile de iarnă! Să luăm cu noi sănătatea, bucuriile și amintirile frumoase! Să ne bucurăm de pace, lumină și căldură alături de toți cei dragi! Să dăruim din toată inima și să ne deschidem sufletul pentru a primi dragoste și fericire!

Redacția revistei „CUIBUL VISURILOR” vă urează SĂRBĂTORI FERICITE și un AN NOU BINECUVÂNTAT!

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluș Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa, Viorel-Daniel Partene.

Acest număr apare cu sprijinul financiar al Primăriei Maieru.

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare și tehnoredactare computerizată: Viorel-Daniel Partene

E-mail: icu_craciun@yahoo.com

Tipar: REVOX INTERNATIONAL PROD SRL, Bistrița,

Str. Gen. Grigore Bălan, nr. 25, tel: 0263 231 341

ISSN 1224 - 643

